Poštnina plačana
Spedizione in abbonam. postale II. gruppo
Tisk. "Zadružna tiskarna"
Uredništvo Via Imbriani 5
Uprava: Piazza Goldoni 1

LJUDSKI TEDNIK

Leto II. - Lir 12.—, Jugolir 8.—, Din 5.—. Trst, 13. marca 1947 Štev. 58

V prihodnji številki
NOVI ROMAN
Cronin:
GOSPA z NAGELJNI

Ob obletnici zločina

Leto dni poteka, odkar je prišla na naše ozemlje medzavezniška razmejitvena komisija z nalogo, da se na kraju samem seznani z narodnostno strukturo «spornega» ozemlja, z voljo ljudstva, ki mu je svečano bilo obljubljeno spoštovanje, da proučivši položaj z gospodarskega stališča v glavnem in da končno poda poročilo o svojih ugotovitvah in predvsem na podlagi narodnostne kulture predloži črto razmejitve med Italijo in Jugoslavijo.

Nimamo namena spuščati se ponovno v razpravljanje in na podlagi poznejšega razvoja na ugotavljanje tega, da so nekatere delegacije te komisije prišle k nam in se «lotile» naloge z že fiksiranimi mejami v žepu. Tudi se ne mislimo tokrat spuščati v dokazovanja, kako skrajno krivične, zločinske so bile predlagane meje francoske, angleške in ameriške delegacije in tudi ne v razlaganje, s kakšnimi načrti je prišlo končno do vzpostavitve sedanje «Svobodne tržaške države».

Opozoriti hočemo le na vlogo, ki jo je v tistem času in tudi pozneje odigrala in tudi odigravala zavezniška vojaška uprava cone A Julijske krajine.

Naše slovansko ljudstvo, katerega «sporni» obstoj ni mogla zakriti niti fašistična Italija, je v vsej dobi jarma in v vsej ljudski osvobodilni borbi do najvišjih meja dokazalo, da je življenjsko zainteresirano na tem, da pripade Jugoslaviji — svojemu telesu. Razumljivo, da za izraz te svoje enodušne volje ni zamudilo tudi priložnosti priho- da medzavezniške razmejitvene komisije. Vsa Primorska tja do poslednje briške in breginjske vasice, do poslednjega otoka je pod svojimi slavoloki pod svojimi spomeniki željno pričakovala onih, ki so prišli zato, da bi pravilno odločili. Mesta so tekmovala s podeželjem. Italijansko-demokratično delovno ljudstvo je manifestiralo v objemu s slovanskim.

In kot je na eni strani ta nezadržna spontanost dajala «spornemu» ozemlju značaj ene same družine, in nakazala enostavnost rešitve umetne «spornosti», tako je na drugi strani do kraja razgalila najtrdovratnejše sovražnike tukajšnjega demokratičnega ljudstva, najtrdovratnejše nasprotnike složnosti na tem ozemlju in zagrizene sovražnike nove Jugoslavije. Zavezniška vojaška uprava je tedaj vrgla raz sebe še poslednjo krinko zaupne uprave in nastopila odkrito v svoji pravi vlogi. Ali je potrebno, da spominjamo na najnačrtneje oviranje ljudstva pri pripravah na sprejem komisije, na poliganje in podiranje slavolokov, zapiranje ljudskih voditeljev, brisanje pozdravnih napisov? Ali je treba, da spomnimo, da je bil nosilec tega kolonialnega terorja tista policija, ki je pogosto nastopala skupno s fašističnimi banditi ali pa vsaj intervenirala v njihovo podporo?

Ali ni dovolj, da spomnimo samo na krvoprelitje v Škednju in uvidimo, da si je ZVU nadela dolžnost tudi za skrajno ceno, za ceno oboroženega nastopa, preprečiti manifestacije ljudske volje!

Dovolj, popolnoma dovolj, posebno še, ker so dogodki po tem zločinu «čisto zapadne demokracije» še potrdili in v novih oblikah razvili angloameriško protidemokratično politiko.

Danes je gotovo, da bo še vedno velik del slovanskega ljudstva moral živeti pod tujo državo, bodisi Italijo ali STO-jem. Slovansko primorsko ljudstvo ve, in to dobro ve, da je moralo še to žrtev doprinesti za mir. Še bolj pa je spoznalo, da še ni končana borba proti silam reakcije in sovražnikom prave svobode. Ve in vidi sicer, da je bližnja prihodnost jasna, toda zaveda se, da vodi pot do nje le skozi neprestano borbo. Sovražniki so najbolj tolkli po njegovi enotnosti, po njegovi demokratični fronti in zvezi z italijanskimi demokrati. Sovražniki čutijo v tem največjo nevarnost; zato je primorsko ljudstvo odločeno to nevarnost za imperializem krepiti in razvijati.

ZVU doigrava v teh dneh, leto po svojem zločinu, svojo vlogo. Ob prokletstvu ljudskih množic živi tudi svoje poslednje dni. Za drugimi oznakami in krinkami bo odslej nastopal tuji imperializem za isti cilj. Njegovi prvi koraki so že tu. Proti vsemu je kot doslej najmočnejše orožje enotnost, čvrsta povezanost demokratičnih sil ne glede na narodnost in trajna budnost.

Ob moskovski konferenci

Zapadne slovanske meje

Zgodovinsko važna konferenca treh zavezniških velesil v Potsdamu l. 1945 je odločila tudi o novih mejah med germanskim in slovanskim svetom na severnem delu Evrope. S tem se je v slovanske roke povrnil del (po podatkih poljskega Slovanskega odbora samo tretji del) nekdanjih slovanskih oblasti, katere si je v teku stoletij podvrgel na svojih pohodih nemški imperializem. Sedaj je bilo Nemčiji odvzeto razsežno ozemlje, vzhodno od zemlje, ki teče od Baltiškega morja na reko Odro in po njenem toku na zapadno Niso do češkoslovaške državne meje.

V zadnjem času pa smo priče poizkusov, da bi s odločitve konference v Potsdamu revidirale in Nemčiji zopet vrnilo zločinsko pridobljeno ozemlje. Zunanji in najbolj viden znak teh poizkusov je bil govor bivšega ameriškega državnega tajnika za zunanje zadeve Jamesa Byrnesa v Stuttgartu, ki je vzpodbudil nemške šoviniste (katerih predstavnik je dr. Schuhmacher) k odporu proti odločitvi treh zavezniških sil v Potsdamu. V tem odporu podpirajo nemške šoviniste ugledni anglo-saksonski krogi, ki vodijo kampanjo za vrnitev dela Pomorjanske in Braniborske Nemčije. V tej kampanji se zlasti odlikuje ameriški tisk.

Povsem jasno je, da je taka politika naperjena proti vzhodnim slovanskim demokracijam in da bodo pri pogajanjih za mir z Nemčijo nastopili zato vsi slovanski narodi enotno proti nevarnim poizkusom, ki pomenijo sogla-šanje z nemško ekspanzijo na vzhod.

Poljska, ki je v tej stvari najbolj neposredno zainteresirana, je že povedala po zastopniku vlade svoje stališče: „ Če bi kdo verjel, da bi pod vplivom kakršnekoli odločitve, ki bi padla za zeleno mizo, samo en Poljak odšel iz Stettina, živi v svetu neresničnih predstav."

NA ZGORNJI SLIKI MISTER BYRNES MED SVOJIM GOVOROM V STUTTGARTU. NA SPODNJI SLIKI NEMŠKI MINISTRI IZ AMERIŠKE CONE (BAJE ANTINACISTI), KI BURNO PLOSKAJO K NJEGOVIM IZJAVAM O NEMŠKIH VZHODNIH MEJAH

8. marec naših žena

8. marec, praznik naprednih žena vsega sveta, praznujemo že od leta 1910. kakor je to predlagala znana borka za socialne pravice Klara Cetkin na mednarodni konferenci žena v Kopenhagnu. Proti izkoriščevanju, za gospodarsko, politično, kulturno in narodnostno osvoboditev pa so se žene začele boriti že l. 1871. pri ustvarjanju prve delavske države v Parizu, imenovane pariška komuna. Žene srečujemo po londonskih ulicah v letu 1901., srečujemo jih dalje na demonstracijah ameriških žena. Borbenost žene pa se je zlasti pokazala v revoluciji v Rusiji l. 1917., ko so pomagale užgati plamen vstaje, ki se je raznesel po vsej deželi. Takrat so ruske žene pokazale vsemu svetu pot, ki edina vodi do popolne osvoboditve žene, ki ustvarja njenim otrokom lepšo bodočnost in prinaša mir med narode. Na to pot pa so stopile žene vsega sveta, da bi se v skupni borbi osvobodile fašističnega jarma, toda do danes to še ni uspelo povsod, ker žene v deželah z demokratičnimi idejami imajo danes drugačen položaj kot pa žene iz dežel, kjer vlada lažna demokracija. Tako n. pr. ne uživajo žene v Angliji in Ameriki dejanske enakopravnosti in kljub temu, da govore o neskončnih bogastvih teh dežel, ne najdemo nikjer tolikšne brezposelnosti, revščine in bede kot prav v teh deželah. Položaj kolonij, ki so od teh zemelj odvisne, je pa naravnost brezupen. Nič bolje se ne godi ljudstvu in posebno ženam v Španiji in Grčiji, kjer vladajo ostanki fašizma in pa Angloamerikanci s svojo imperialistično politiko.

Vse drugačen pa je položaj žene v naprednih deželah. Največ pravic imajo žene v SZ, kjer uživajo vso podporo oblasti in organizacij ter se tako lahko svobodno kulturno, gospodarsko in politično izživljajo v korist svojih narodov.

Tudi jugoslovanska žena si je v osvobodilni borbi zagotovila popolno enakopravnost in danes sodeluje pri obnovi in izgradnji nove Jugoslavije. Prav tako je tržaška žena mnogo žrtvovala v borbi za osvoboditev izpod fašističnega jarma, pa vendar še ni dosegla vseh pravic, ki ji pritičejo. Še vedno veljajo zanjo stari fašistični zakoni, ki ji ne priznajo za enako delo enakega plačila. Njen socialni položaj je tako slab, da čestokrat brez svoje krivde zaide na stran pota. Njeni otroci niso zaščiteni in so v času, ko je ona zaposlena prepuščeni cesti.

ZVU je našla tržaško ženo v tako poniževalnem položaju in vendar ni storila niti koraka, da bi izboljšala njeno stanje. Nasprotno v vsemi silami je delala in dela proti združitvi vseh naprednih žena, s tem, da podpira šovinistične organizacije in seje tako razdor med slovensko in italijansko bratstvo, ki je temelj za uspešen razvoj ženskega gibanja in miru v STO.ju.

V osvobodilni borbi so se tržaške žene brez ozira na narodnost združile v borbi za cilj, ki je vse višji kot šovinizem, v borbi za osvoboditev izpod fašizma za enakopravno udejstvovanje v javnem življenju in za trajen mir. Požrtvovalna in junaška dejanja naših žena niso prav nič zaostajala za deležem, ki so ga v osvobodilni borbi doprinesli moški tovariši; zato bi zaslužile priznanje in njihov praznik, 8. marec bi moral uživati podporo oblasti in vsega ljudstva. Toda kapitalistični izkoriščevalci in bogati industrijalci, ki jih podpira ZVU niso dali ženam možnosti, da bi se udeležile svoje velike manifestacije; tako so prav tiste žene, ki tvorijo jedro naprednega gibanja, bile odsotne.

Enotna ali deljena Nemčija?

Zasedanje Sveta ministrov za zunanje zadeve štirih zavezniških držav, ki se je pričelo 10. marca, vzbuja pozornost mednarodne javnosti predvsem zaradi reševanja nemškega problema. Bodoči razvoj Nemčije, njena izpremenba v miroljubno demokratično državo, likvidacija njenega vojno-industrijskega potenciala, dalje temeljito čiščenje od fašistične golazni, njena bodoča državna ureditev, vsa ta vprašanja živo zanimajo svetovno javnost.

Vlade raznih držav, ki so občutile vso težo nemškega nasilja, so poslale Svetu namestnikov ministrov za zunanje zadeve spomenice, v katerih so predložile načrte za vse tiste ukrepe, ki bi mogli preprečiti ponovni dvig nemškega imperializma in novo nemško nasilje.

V spomenicah poljske, češkoslovaške in jugoslovanske vlade je podčrtana ideja politične in ekonomske enotnosti Nemčije, kajti rušenje enotnosti Nemčije nasprotuje ciljem držav, ki so Nemčijo zasedle. Ni težko razumeti, da bo mogoče izpeljati program politične in ekonomske reorganizacije Nemčije, ki je bil sprejet na Berlinski konferenci treh držav, ako bo Nemčija predstavljala enoto in ne tako imenovane umetno razcepljene avtonomne države.

Enotne politike, ki je v interesu miru in demokracije, si ne moremo predstavljati pod pogoji umetno napihnjenega separatizma in ustavnih zakonov, vsiljenih prebivalstvu te ali one nemške pokrajine. Medtem se ravno v zapadni okupacijski coni Nemčije podvzeli ukrepe zoper to spremembo Nemčije v miroljubno demokratsko državo.

Že v novembru preteklega leta se bile v zapadni coni Nemčije, ki je razdeljena na upravne edinice, volitve za mestne „Landtage" in referendumi o vprašanju ustave.

Volitve in referendumi so se vršili v naglici in niso imeli nič skupnega z demokratičnim redom. Mestnega prebivalstva niso pritegnili k izdelovanju načrta ustave in vsako diskusijo o tem so upravne oblasti preprečile. Ustave v ameriški coni so bile vsiljene mestnemu prebivalstvu, ki je razdeljeno z mejami, potegnjenimi na karti okupacijske cone brez pametnih in opravičljivih razlogov.

Kot rezultat naglice je bilo ustvarjeno stanje, ki se ne more smatrati za stalno in zakonito. Tako na primer ne more veljati ustava Würtenberg-Badena v tistih delih Baden-Würtenberga, ki so v sestavu francoske okupacijske cone. Prav tako ne moremo smatrati ustave Gross-Hessena kot zakon za tiste zapadne in severne predele Hessena, ki so v sestavu francoske in britanske okupacijske cone. Značilno je, da ni v vseh teh ustavah niti ene besede o bodoči državni ureditvi Nemčije.

Isto sliko opazimo tudi v britanski okupacijski coni. Razdeljena je na severno Rensko-Westfalsko oblast, na Spodnjo Saksonsko, Schleswigg-Holstein s svobodnimi mesti Hamburgom in Bremenom in predstavlja po mišljenju pristašev, ki zastopajo federalizacijo Nemčije, sliko bodoče Nemčije, razdeljene na posamezne avtonomne enote s precejšnjimi pravicami tako še celo s pravico, da neposredno pristopi v Organizacijo Združenih narodov, kot je to predlagal feldmaršal Smutts, ali v tako imenovano „zapadno evropsko federacijo", za kar se bori ameriški novinar Walter Lippman.

(Nadaljevanje na 4. strani.)

PO ŠIROKEM SVETU

OD TEDNA DO TEDNA

6. t. m. je umrl predsednik francoskega Sveta republike Champtier de Ribes.

Poljska vlada je sprejela načrt državnega proračuna za leto 1947, ki bo predložen prihodnjemu zasedanju Sejma. Ta načrt predvideva 185 512,680.000 zlotov dohodkov in 174.400,569.000 izdatkov. Od izdatkov je določenih za gradnjo 85 milijonov zlotov.

V belgijskem parlamentu je bila ustanovljena parlamentarna skupina za pomoč republikanski Španiji. K skupini je pristopilo nad 100 poslancev in senatorjev.

Romunsko časopisje posveča veliko pozornost drugi obletnici, odkar je na oblasti vlada široke koncentracije demokratičnih sil z Dr. Grozo na čelu.

Časopis „Timpul" piše o tem tole: „Vlada Dr. Groze je premagala vse težave, dosegla vrsto velikih političnih uspehov in obnovila prestiž države v inozemstvu."

Churchill je izjavil v Spodnjem domu, da nameruje opozicija predložiti spreminjevalni predlog k vladnemu predlogu za resolucijo o gospodarski politiki, kar pomeni dejansko predlog za nezaupnico vladi.

Belgijski minister za zunanje zadeve Henry Spaak je izjavil, da popolnoma soglaša s sklenitvijo zavezniškega sporazuma med SZ in Belgijo, ki bi bil koristen tudi za varnost Belgije same.

V Moskvo je prispel novi francoski poslanik general Cartroux.

Po desetdnevnem bruhanju je vulkan Etna na Siciliji prenehal z bruhanjem in tok lave po pobočju Etne ne predstavlja več nikake nevarnosti.

V Londonu se mudi komisija italijanskih finančnikov, ki ima namen zaključiti razne sporazume finančnega značaja.

Kontrolni svet za upravo Nemčije je izdal zakonsko odredbo št. 46, s katero se likvidira pruska država in s tem v zvezi tudi njena vlada. Kontrolni svet razlaga to z motivacijo, da je bila pruska država že od nekdaj žarišče militarizma in reakcije v Nemčiji. Ozemlja, ki so tvorila do sedaj prusko državo, se bodo razdelila med druge obstoječe dežele.

Osrednji statistični urad Bolgarije je objavil rezultate ljudskega štetja od 31. dec. 1946. Po tem štetju ima Bolgarija 7,020.863 prebivalcev.

Prezidij Vrhovnega sovjeta ZSSR je imenoval za namestnika predsednika Sveta ZSSR ministra oboroženih sil armadnega generala Nikolaja Aleksandroviča Bulganina.

Na seji Spodnjega doma je prišlo do živahne debate glede razmejitve med Jugoslavijo in Avstrijo. Narodni poslanec Platts Mills je v svojem govoru obsodil vladno politiko o tem vprašanju.

Iz Leipziga poročajo, da se bodo 18. t. m. vršile parlamentarne volitve v francoski coni Nemčije.

V Budimpešti se je začela razprava proti zarotnikom. Pri zaslišavanju bivšega generalstabnega majorja Szentmiklostyja so se zvedele mnoge zanimivosti kot n. pr. o vlogi generalstabnega majorja Pinkestyja, ki je tik pred koncem vojne pobegnil na zapad, stopil v angleško obveščevalno službo „Inteligence Service" in kot agent Inteligence Servica prišel na Madžarsko.

Francoski general Tassigny vodi v Londonu pogajanja z britanskimi predstavniki za poenotenje orožja.

Nemčija pred sodbo

Vsa svetovna javnost z nestrpnostjo sledi dogajanjem v Moskvi. Doslej je ves svetovni tisk do podrobnosti obveščal o poteku konferenc, tako v Londonu, nato v Parizu in končno o zaključni konferenci v New Yorku. Pred moskovsko konferenco pa je radovednost še večja, kajti ameriški Hearstov monopolistični tisk je zagnal kričečo propagando proti Sovjetski zvezi, češ da ne dovoljuje zunanjemu tisku dostopa na konferenco v taki meri in številu, kakor bi si oni želeli. Nasprotno pa je izredno presenetila prav ameriške novinarje vljudnost in popolna svoboda poročanja. Da je število novinarjev in fotoreporterjev morda še preveliko, je okusil tudi angleški minister zunanjih zadev Bevin, ki je ob sprejemu na kolodvoru rekel Višinskemu: „Na svetu je preveč, preveč fotoaparatov!", kajti na peronu jih je obkolila vojska fotoreporterjev. Razen tega pa je preskrbljeno tudi za one novinarje, ki ne znajo ruščine. V hotelih „Moskva" in „Metropol" so prevajalnice, ki v najkrajšem času prevedejo v francoščino ali angleščino katerikoli članek z vsemi drugimi potrebnimi podatki.

V splošnem se skuša dati konferenci tudi na zunaj ono obeležje slavnosti in istočasno resnosti in važnosti, ki jo tako važna konferenca tudi zahteva.

Konferenca se vrši v stari veličastni palači letalskega kluba. Že palača sama napravlja močan vtis. Na pročelju so relieti predhodnikov letalstva Leonarda da Vinci-ja, Žukovskega, Wrigta, Nestorova in Čejkalova. Okrašena pa je z zastavami zavezniških zastav.

Zadnje dni je bilo vreme v Moskvi zelo lepo, tako, da so morali ameriški novinarji, ki so prišli oviti v kožuhovinaste plašče, kot da bi hoteli na severni tečaj, odvreči ves nepotrebni balast, in so šli na lov za novicami in objekti za fotografiranje, oblečeni v navadne zimske plašče.

Od formalnosti k delu

Celo razni ministri so bili iznenadeni nad prijetno toploto, katere niso pričakovali. Bevin se je namreč izrazil, da je v Moskvi mnogo bolj toplo kot v Londonu.

V tem miljeju so se izvršili tudi oni obiski med zunanjimi ministri štirih velesil, ki so običajni ob takih prilikah. Sicer jim je to bilo tudi laže, saj se vsi, razen ameriškega zunanjega ministra Marshalla, dobro poznajo, ker so se srečali že večkrat na raznih konferencah, kjer so poiskušali svoje sile, posebno Molotov, Bevin in Bidault. Edino Marshall je še novinec v tem pogledu in ni imel preveč časa na razpolago, da bi se pripravil in spoznal tudi z diplomatsko strategijo.

Otvoritvena seja se je pričela na zelo preprost način, brez velikih govorov in brez pompa, 10. t. m. popoldne v veliki dvorani letalskega kluba. Ob 4. popoldne je Molotov v kratkem nagovoru pozdravil svoje tovariše, nakar mu je Bevin, kot najstarejši med njimi, odgovoril in mu tudi ponudil predsedniško mesto. Takoj je bil sprejet tudi Molotovov predlog, da se bo predsedniško mesto vrstilo kot na drugih, prejšnjih konferencah.

Za tem sta povzela besedo tudi Marshall in Bidault, ki sta vsak v svojem imenu in v imenu države, kateri predstavljata, izrekla konferenci svoje pozdrave.

S tem se je zaključila slavnostna otvoritev in prišli so na dnevni red dela.

Obravnavali so naslednja vprašanja: potrditev sklepa Kontrolnega sveta za Nemčijo o ukinitvi Pruske države z vsemi posledicami, proučevanje ugotovitev ekonomsko-finančne komisije za Svobodno tržaško ozemlje, kar je bilo sklenjeno že na newyorški konferenci, Molotovljev predlog o rešitvi kitajskega vprašanja v skladu s sklepi Moskovske konference iz 1945. leta, da se zaključi državljanska vojna, da se upostavi na Kitajskem zares demokratični režim in izključi vsako tuje vmešavanje v notranje zadeve Kitajske in predvsem, da se potegnejo vse tuje čete iz Kitajske.

Drugi dan konference v Moskvi je v glavnem izzvenel v poročilu sovjetskega zunanjega ministra Molotova o nemškem vprašanju.

Že pred tem sta se sestavili dve komisiji, in sicer komisija namestnikov za sestavo dnevnega reda za proučitev poročila kontrolnega sveta in komisija za vprašanje Avstrije.

Ko so se 4 zunanji ministri ponovno dotaknili kitajskega vprašanja, je francoski delegat pojasnil svoje stališče in rekel, da Francija ni sodelovala na Moskovski konferenci leta 1945. in zato ni prevzela nikakih obveznosti. Zastopniki ostalih treh velesil pa so se omejili na razpravljanje tega vprašanja kot predmeta izven dnevnega reda in ki bo samo informativnega značaja.

Za tem so prešli na razpravo o zmanjšanju okupacijskih sil v Nemčiji in nato na nemško vprašanje samo.

Prvi je govoril Bidault, ki je rekel, da je vprašanje demilitarizacije in popolne razorožitve Nemčije življenjskega pomena za Francijo.

Po Bidaultu je prevzel besedo Molotov.

Molotov je omenil sklepe Potsdamske konference, ki predvidevajo popolno razorožitev in demilitarizacijo nemškega vojnega potenciala, kar bi moralo biti temelj zavezniške politike. Znano je tudi, da je zapadna Nemčija in še posebej Porurje središče nemške industrije.

Kljub potsdamskim sklepom in obvezam pa so skoraj vsa industrijska podjetja, ki so bila osnova nemški napadalni sili, ostala nedotaknjena. Te svoje trditve je Molotov podkrepil s podatki. Do 1. januarja 1947. je bilo uničenih komaj 7% celotnega števila tankovskih, letalskih, topovskih in municijskih tovarn na britanskem področju. Za ostale tovarne se francoske, angleške in ameriške oblasti izgovarjajo z neko „nevtralizacijo" teh podjetij, toda potsdamski sklepi ne predvidevajo „nevtralizacije", ampak njih popolno uničenje. Kljub tem preciznim sklepom so bile doslej izročene na račun reparacij le 3 tovarne od 1554 tovarn, ki so bile na seznamu.

Nasprotno pa so sovjetske okupacijske oblasti v svoji coni od 733 obstoječih tovarn odstranile že 676.

Zato je Molotov predlagal, naj se do 1. julija t. l. napravi načrt popolne eliminacije vojno-industrijskega nemškega potenciala, ki naj predvideva popolno izvedbo načrta do konca leta 1948.

Po tem predlogu se je razvila diskusija, v kateri je Bevin skušal zavreči Molotovljev predlog, se upri repatriaciji nenemških formacij, dočim je Marshall soglašal s poročilom kontrolnega sveta in predlagal, naj se demilitarizacija izvede do konca.

SLOVANSKO BRATSTVO

11. t. m. je bila v Varšavi sklenjena in podpisana zavezniška in prijateljska pogodba med Češkoslovaško in Poljsko. S to pogodbo želita državi podpisnici zagotoviti si bodočnost pred nemško nevarnostjo. Pogodba je sklenjena za dobo dvajsetih let.

Pogodba predvideva vzdrževanje stalnih prijateljskih odnošajev in sodelovanje tako v gospodarskih kot v kulturnih medsebojnih odnosih. Obe podpisnici se obvezujeta, da bosta podvzeli vse potrebne ukrepe, da se prepreči napad od strani Nemčije in zato bosta v vsakem primeru enotno nastopali v svetovni politiki in v vseh mednarodnih akcijah, da očuvata mir in uresničenje teh svojih sklepov. Pogodba nadalje predvideva spoštovanje obvez, ki jih imata do OZN, istočasno se pa obvezujeta priskočiti druga drugi na pomoč, če bi bila katera izmed njiju napadena in to z vsemi razpoložljivimi silami. Poleg tega se vsaka država podpisnica obvezuje, da ne bo sklenila nobene pogodbe, ki bi bila naperjena proti interesom druge podpisnice. Iz tega dela pogodbe je razvidno, da je glavni cilj te pogodbe obvarovati se pred eventuelno nemško nevarnostjo.

Iz drugega dela pogodbe se odraža potreba po tesnejšem sodelovanju med obema državama za poživitev gospodarskega in kulturnega medsebojnega izmenjavanja. Zato se podpisnici obvezujeta, da bosta v najkrajšem času sklenili posebno gospodarsko in posebno kulturno pogodbo.

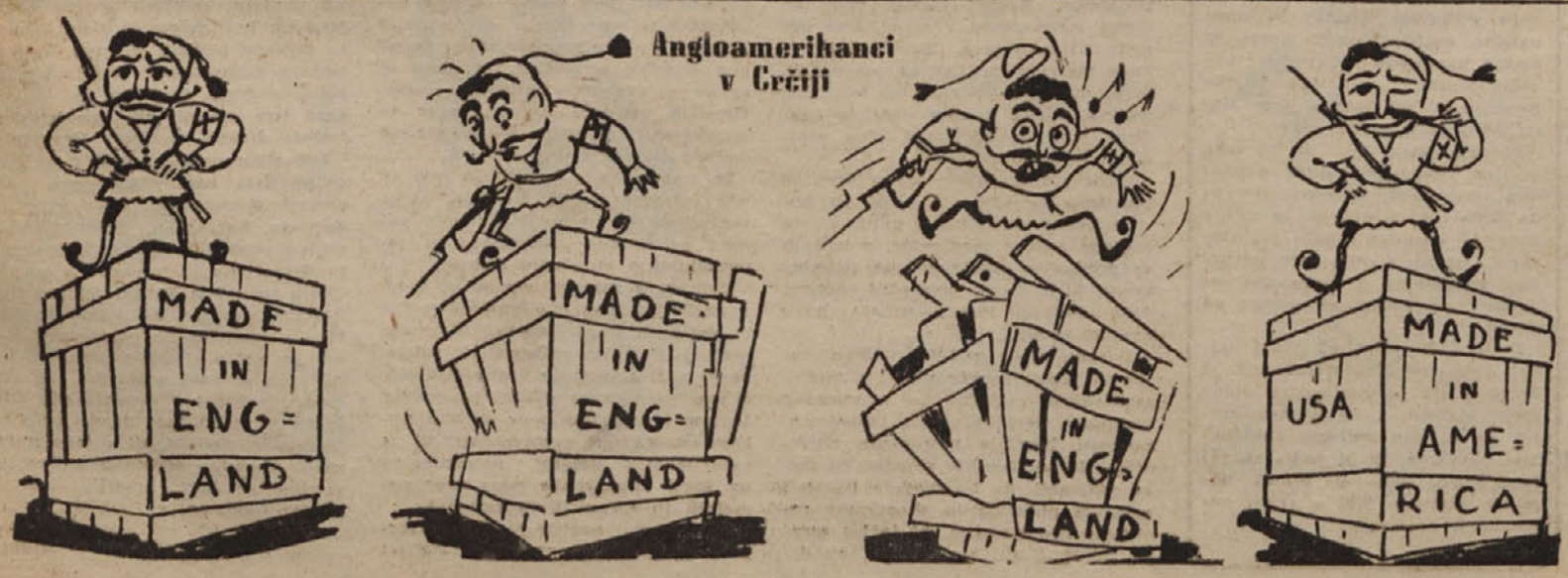

Stvari o ! je vredno

ANGLIJA

V resoluciji, ki jo je ob svojem nedavnem kongresu izdala komunistična partija Britanskega imperija, čitamo: «Obsojamo nadaljne okupacije Grčije, podjarmljenje Cipra in Malte, podjarmljenje Palestine, dajanje pobude reakcionarnim in fevdalnim lutkovnim režimom v Iraku in Transjordaniji, nadaljnje bivanje britanskih čet v Egiptu. Obsojamo, da Malajska ne more dobiti demokratične ustave in da v teh deželah še nadalje ostajajo britanske čete, da zatirajo svobodoljubna gibanja teh dežel. Osojamo pa tud podporo, ki jo daje britanski imperializem za zatiranje osvobodilnega boja narodov Indonezije in Vietnama.

ZDA

Tajnik ameriškega Sveta za pomoč demokratični Grčiji Mandalenakis je sporočil predstavnikom tiska, da je poslal zunanjemu ministru ZDA Marshallu in odboru za zunanja politična vprašanja politično-a doma pismo, v katerem poudarja da veliko posojilo sedanji monarhofašistični vladi Grčije ne bi moglo preprečiti notranjega kaosa v Grčiji in ne bi pozročilo konca vojne. Izjavil je, da «ameriški davčni obvezniki ne bodo podpirali posojil za financiranje naporov grških kvislingov za uničenje grške demokracije.»

New York ima 8 milijonov prebivalcev, od katerih je skoraj 500 tisoč črncev, ki stanujejo v najbolj zapuščenem in najsiromašnejšem delu mesta: Harlem. Iz tega dela mesta se črnec, pri vsej demokraciji, ne sme izseliti v kak drug del mesta.

Po vesteh iz Washingtona pripravlja Truman radijsk govor in poslanico kongresu, ker se bo zavzel za podelitev širokih pooblastil banki za izvoz in uvoz, da bi mogla nakazati grški vladi posojilo 250 milijonov dolarjev.

AVSTRIJA

Avstrijski policijski organi so odkrili tajno nacistično organizacijo, ki je bila razširjena v Salzkammergutu, Salzburgu Gornji Avstriji in še v drugih predelih Avstrije. Do sedaj so aretirali 70 oseb. Pri tem odkritju so našli tudi delavnico za falsificiranje dokumentov in tudi seznam oseb, ki bi jih morali «likvidirati», kot nevarne sovražnike. Med aretiranimi je tudi bivši komisar za gospodarstvo SS-oberführer Walter Pafelsberger.

Britanske vojne oblasti v Avstriji so prejšnji teden izpustile iz taborišč v Wolfbergu in Weissensteinu 300 znanih nacistov.

Po pisanju «Theimsa» se nahaja v Avstriji 140.000 «Volksdeutscherjev», ki so pribežali v Avstrijo iz raznih delov Evrope. Avstrijske oblasti ne «vedo» kam z njimi in po najnovejših vesteh jih nameravajo naseliti v Slovenski Koroški in Štajerski.

Vojni zločinec, Prus Klemens Druschke, ki je bil v času nemške okupacije «strah in trepet Gorenjske» in ki je kriv smrti naštetih poštenih Slovencev, se sedaj svobodno giblje v Celovcu.

katerih razmišljati!

FRANCIJA

Pariški list «Monde» ki izraža mišljenje francoskih industrijalcev, piše o gospodarski neodvisnosti Francije od anglo-ameriškega kapitala takole: «Ako se položaj ne bo zboljšal, bo postala Francija s svojim imperjem nekaka kolonija Velike Britanije, ki bo morala oskrbovati Veliko Britanijo s surovinami in trošiti svoje industrijske proizvode.

Reuter javlja, da se iz vesti merodajnih francoskih krogov ve, da je Velika Britanija v zadnjih 16 mesecih oskrbovala francoske čete v borbi proti vietnamski narodni vojski in sicer z materialom v vrednosti 17.500.000 funt šterlingov. Istočasno pa je francoska mornarica nabavila v Veliki Britaniji za 11.416.000 funt šterlingov ladij.

GRČIJA

Kakor poroča «Reuter», je ameriški zunanji minister Marshall izdal sporočilo, v katerem pravi: «Poročila, ki smo jih pred kratkim sprejeli od naših predstavnikov ter od grške in britanske vlade, kažejo, da se je gospodarski položaj Grčije toliko poslabšal, da je ta država na robu propada. Grška vlada je ponovila svojo zahtevo, da se ji da pomoč.

Grški vladni list «Vradini» pa je prinesel v članku: Grško nebo je sedaj jasno tole vest: «Kot prvi rezultat potovanja Tsaldarisa v Ameriko je opaziti, da daje Amerika Grčiji veliko finančno pomoč za nabavo orožja.»

Organi javne varnosti so po nalogu ministra Zervasa v noči med ponedeljkom in torkom dali poloviti veliko število vodilnih elementov EAMa in Kom. Partije Grčije. Samo v Atenah je bilo aretiranih preko 550 oseb.

Predstavnik EPON-a Filinis je izjavil: «Odhod med partizane je bil edini način, da se demokratični državljani ubranijo tiranije in fašističnega nasilja.»

Doslej je vzdrževanje angleške vojske v Grčiji in vzdrževanje na oblasti sedanjega režima stalo Anglijo 87 milijonov funt šterlingvv.

ŠPANIJA

Danski list «Land og folk» javlja, da se med predstavniki velike danske ladjedelnice «Burgmeister unt Fein» vodijo razgovori s Francovo Španijo za petnajstletni sporazum za dobavo Dieslovih motorjev za španske vojne ladje.

Bivši minister zunanjih zadev španske republikanske vlade Alvarez del Vajo je nedavno izjavil: «Cerkev je vedno podpirala Franca. Ona je v Španiji računala samo na Franca in Falango. Posledica tega stališča je, da je španski narod zamrzel tako duhovnike kot falangiste.»

PORTUGALSKA

Sodišče v Lizboni je obsodilo 22 portugalskih rodoljubov na težke zaporne kazni «komunistične» udeležbo.

INDIJA

Iz poročil «United Press» iz New Delhija posnemamo, da so v Lahori in drugih mestih Pendžaba veliki nemiri. Poročila, ki prihajajo iz Lahore, govore, da je vse mesto v dimu in plamenih. Vojaštvo in policija sta streljala na ljudstvo. Število žrtev ni znano.

PO DOMAČI ZEMLJI

Nove naloge demokratičnih žena

Na konferenci so žene slovensko-italijanske antifašistične zveze podale pregled dosedanjega dela in si postavile nov program. Poudarjale so, da se zavedajo, da se odločujoč faktor v demokratizaciji STO-ja in da jih zato čakajo še težke naloge.

Da bodo uresničile cilje, ki so si jih zastavile, morajo predvsem razširiti demokratično fronto žena, kajti nujno potrebno je, da pritegnejo k organizaciji tudi tiste žene, ki stoje danes ob strani ali pa so vključene v organizacije, ki se približujejo demokratičnim idejam. Da bi se število vrst naprednih žena čimbolj povečalo, se bodo ustanovili koordinacijski odbori, kajti le strnjene vrste bodo opora za izgradnjo miru in blagostanja Trsta.

Žena bo doprinesla svoj delež v javnem življenju, le če se bo kultura dvignila, zato je naša druga važna naloga, da poskrbimo za politično in kulturno izobrazbo naše žene.

Ni dovolj, da zna žena pisati in čitati, poslužiti se mora vsake prilike, ki ji pomaga razširiti njeno obzorje. Obiskuje naj razne tečaje, kakor gospodinjske, kmetijske, zdravstvene itd. toda to še ne zadostuje: žena naj sega tudi po dobrih knjigah in naj obiskuje predavanja. Današnja žena mora biti tudi politično zgrajena, kajti čimbolj vsestransko bo izobražena, tem prej se bomo tudi gospodarsko okrepili in začeli plodno in delavno življenje, ki si ga vsi tako želimo.

STO naj bi bilo tudi prvi most med italijanskimi in jugoslovanskimi narodi, posrednik med italijansko in jugoslovansko kulturo, vez, ki naj bi pospeševala gospodarski razvoj obeh dežel. Naloga ženske organizacije je utrjevati to italijansko-jugoslovansko bratstvo, ga čim bolj širiti in razkrinkavati tiste, ki hočejo sejati razdor med prebivalci STO-ja.

Po uspelem zborovanju so se žene razšle, 1. maja, na praznik dela, pa bodo še v mogočnejših vrstah, skupno z demokratičnimi tovariši in napredno mladino pokazale, da nobena sila, niti sila dolarja, niti sila atomske bombe ne more ustaviti pohoda delovnega ljudstva.

MNOŽICE TRŽAŠKIH ANTIFAŠISTOV SE ZBIRAJO NA KRAJU, KJER JE PRED LETOM DNI CIVILNA POLICIJA — ORGAN „ZA ZAŠČITO JAVNEGA REDA, MIRU IN VARNOSTI" STRELJALA V MANIFESTANTE ZA JUGOSLAVIJO. MORILCI IZ VRST CIVILNE POLICIJE SO BILI ZA SVOJE DELO PRED SODIŠČEM OPROŠČENI, CELOTNA POLICIJSKA ORGANIZACIJA PA NEPOSREDNO NATO Z NAJVIŠJEGA MESTA POHVALJENA.

SAMI SO NAŠLI POT

Reakcionarni krogi so izrabili nacionalna čustva nekaterih sicer poštenih delavcev za razbitje enotnosti tržaškega delavskega razreda. Jasno je, da je pomenila razcepljenost tržaških delavcev na dve sindikalni organizaciji slabitev fronte delavskega razreda v borbi proti izkoriščevalcem. Ko pa je lanska mirovna konferenca definitivno odločila, kaj bo s Trstom in ostalim Primorjem, so odpadli razlogi, ki so nekaterim delavcem branili priključiti se enotni sindikalni organizaciji. Postalo je jasno, da mora odslej delavski razred nastopati skupno, kajti sovražnik je isti.

Svetovni sindikalni zvezi položaj v Trstu ni bil nepoznan. In tako so se v oktobru lanskega leta zbrali v Parizu pod vodstvom Svetovne sindikalne zveze zastopniki obeh sindikalnih organizacij iz Trsta, kakor tudi jugoslovanskih in italijanskih sindikatov. Tamkaj sprejeti sklepi so naznačili zelo konkretno naloge, ki bi jih naj tukajšnji sindikalni organizaciji izvedli. Določen je bil tudi datum, do katerega naj se izvede združitev obeh organizacij. Vsi smo pozdravili ta sklep, saj njega izvedba ne bi pomenila samo okrepitve fronte delavskih množic v Trstu, ampak bi pomenila tudi silno važen korak k pomirjenju duhov na tem ožemlju. In kdo si tega bolj želi kakor — kljub svoji borbenosti — delovno ljudstvo.

Iz zastopnikov obeh sindikalnih organizacij se je ustanovil Osrednji odbor za sindikalni sporazum. Silno počasi je napredovalo delo za sestavo novega statuta. Kar zastalo pa je, ko sta prišli na vrsto vprašanji kandidatnih list in volitev skupnega sindikalnega vodstva ter vprašanje poslovanja v obeh jezikih, italijanskem in slovenskem. Enotni sindikati so stremeli za tem, da se doseže resnična združitev, ko se ne bi več govorilo o „naših" in „vaših". — Ako so se zle namere nekih skupin še skrivale za neko formalistično demokracijo, so se pa popolnoma razkrile ob vprašanju dvojezičnosti. Prav to vprašanje je postalo preizkusni kamen resnično demokratičnega mišljenja in delavske razredne zavednosti. In izkazalo se je, da se nekatere skupine niso še prav nič otresle željznega objema šovinizma, nasprotno, da hočejo še za naprej ostati v tem objemu, ker jim prija. Pokazalo se je pa tudi, da tem krogom ni mar za stvar delavskega razreda, kajti zavedajo se brez dvoma, komu koristijo, ko zavirajo združitev.

Svetovna sindikalna zveza je poslala celo svojega zastopnika v Trst, ki je proučil položaj in dal umestne nasvete. Enotni sindikati so pristali na dvojne kandidatne liste in prepustili kongresu nove, skupne organizacije, da odloči o poslovanju v obeh jezikih. Vendar do sporazuma ni prišlo.

Delavstvo samo je uvidelo, da od Osrednjega odbora za sindikalni sporazum ne more pričakovati združitve, zato je pristopilo k nje izvajanju samo, in sicer kar po podjetjih. Tako smo sedaj priče razveseljivim dogodkom: v tovarni za tovarno sklepajo delavci, pripadniki obeh sindikalnih organizacij, sporazume o združitvi, ki jo s volitvami tudi praktično izvedejo. Za delavce tudi vprašanje dvojezičnosti ni nikaka ovira na poti k združitvi in z lahkoto se osvaja načelo enake pravice za oba jezika.

Česar ni mogel doseči Osrednji odbor za sindikalni sporazum zaradi sabotiranja nekih skupin, to uresničuje delavstvo samo, zavedajoč se, da ga morajo prihajajoči časi najti združenega, enotnega v obrambi njegovih pravic. Nekateri rušilci enotnosti, ki bodo ostali izven nove enotne organizacije, predstavljajo le še peščico nezavednežev, ki prav za prav o delavski razredni zavednosti niso nikoli marali nič slišati in ki so le zvesti služabniki kapitalizma. Delavci bodo že znali potisniti jih ob stran.

Delavci vedo: njih koristi so iste, nevarnosti so iste. Ne more biti križanja interesov med delavskimi vrstami. Zato je tudi nelogično boriti se ločeno in s tem krepiti nasprotnika.

Odslej bo videl izkoriščevalski razred pred seboj enotno fronto združenih delavcev.

Iz Jugoslavije

Povsod po Sloveniji, zlasti po industrijskih krajih, kjer so zaposlene tudi matere, se ustanavljajo „Domovi igre in dela", kjer lahko matere brez skrbi prepuste svoje otroke, medtem ko se same z delom vključujejo v proizvodnjo.

— - —

Delo pri hidrocentrali na Mariborskem otoku se niti pozimi ni ustavilo. Tako so delavci že letos odkopali 1000 m³ zemlje in zabetonirali 1200 m³.

— - —

Kočevski rudnik bo povečal v l. 1947 svojo produkcijo za 35%. V jami bodo nakopali 75% dnevni kop bo pa dal 25% celotne produkcije.

— - —

Na kmetijskem posvetovanju v Ljubljani je zastopnik Okrajnega ljudskega odbora v Črnomlju napovedal vsem okrajem tekmovanje v obdelavi in izvedbi setvenega načrta. Zastopniki drugih okrajev so tekmovanje sprejeli. Tekmuje se v naslednjih točkah:

1. kateri okraj bo najbolje in v določenem času obdelal vso orno zemljo,
2. kateri okraj bo najtočneje in pravočasno poročal o položaju in razvoju pomladanskih kmetijskih del,
3. kateri okraj bo poslal največ dopisov „Kmečkemu glasu" in drugim našim časopisom o izvajanju setvenega načrta,
4. kateri okraj bo najuspešneje in čim popolneje vključil vse množične organizacije v delo za izvedbo setvenega načrta,
5. kateri okraj bo najtočneje ugotovil orne površine.

— - —

Da bi vzgojili čim več strokovno usposobljenih rudarjev, so ustanovljene pri vseh večjih rudnikih rudarske šole, kjer že mladinci dobivajo ves potrebni teoretični ter praktični pouk.

Tako imajo v Zagorju nižjo industrijsko rudarsko-kovinarsko šolo, katero vodi uprava zagorskega rudnika. Tu dobiva 57 mladincev v starosti od 15 do 18 let vse potrebno znanje za svoje nadaljnje delo. Med njimi je tudi 5 albanskih mladincev, ki so prišli v to šolo pred tremi meseci. Učenci dobivajo dnevno mezdo, ki je predpisana z zakonom o vajencih.

Dvakrat tedensko imajo teoretičen, štirikrat tedensko pa praktičen pouk. Kovinarji se praktično usposabljajo v delavnicah, rudarji pa hodijo na delo v jamo. Predmete poučuje tehnično osebje rudnika.

Po končanem šolanju bodo absolvente dodelili v obrate, kjer bodo razvrščeni v različne kategorije strokovno usposobljenih delavcev.

Prvi maj. Dan delovnega ljudstva vsega sveta.

Praznuje Moskva: topovski streli pozdravljajo ljudstvo-heroja, ki se je v svoji ljubezni do svobode žrtvovalo za uničenje največjega zla — fašizma. Rdeči trg valovi v morju zastav in desettisoči krepkih teles nastopajo v mogočnih paradah. Prisostvuje Stalin.

Praznuje Pariz: Deset in deset tisoči podtalnih borcev proti nacizmu, množice iz mest in dežele se prelivajo po pariških ulicah in zahtevajo demokracijo zase in za ves svet.

Praznuje Beograd: „Svoboda, živela svoboda" vzklikajo srečna ljudstva Jugoslavije in prisegajo zvestobo in predanost domovini, zrasli iz krvi njenih najboljših sinov.

Praznuje Trst: Prva obletnica osvoboditve po Jugoslovanski armadi. Prvo leto zatiranja demokratične miselnosti po oblasteh zapadnih zaveznikov. Ne pomaga teror fašističnih tolp, ne hladno in vroče orožje protiljudske policije, ne blokada umetne meje in mestnih četrti. 9000 telovadcev, 5000 pevcev, preko 200.000 manifestantov: Trst dokazuje odločnost v boju za demokracijo in pravice delovnega ljudstva. Trst hoče Jugoslavijo.

Tisoči in tisoči, desettisoči tekmujejo v pripravah za prvi maj. Med nas in Jugoslavijo jim je uspelo potegniti mejo, toda med nas in demokracijo jim ne bo uspelo. Lanski prvi maj je pokazal moč naše volje, letošnji prvi maj naj bo parada našega orožja, naj bo manifestacija demokratične sile, da bo znova zvedel svet, da tukaj ljudstvo budno straži sadove velikega boja.

JUCA odgovarja PEPI

Draga Pepa! Hvala lepa!
Tvoje pismo sem prejela,
bila sem ga prav vesela.
Mi smo, čast Bogu vsi zdravi,
le skrbi je polno v glavi:
špeža draga je od sile
in če kupim jo tri kile,
že pol mesečne gre plače,
cena pa še vedno skače
Jaz ne vem, kaj bo iz tega,
vsak dan večja je zadrega.
Končno sonce smo dobili
in se zime iznebili.
No, saj rečem, takšen mraz
kakor letos, ni pri nas
bil menda že sto pet let,
sicer letos se ves svet
je nad tem pritoževal,
da ga stiska mrzli val.
Zdaj bojim se, da poplave,
bodo v škodo zelenjave.
To nedeljo Partizani
so zabili Ponziani
le dva gola, toda blata
bilo skorai je do vrata.
Kar na lepem so iz Pule
pripeljali sem ezule,
z godbo so jih pričakali
drugega pa nič jim dali:
In zato baje ezulj
gredo zopet proti Puli.
V časopisih sem pa brala,
da se v Moskvi je sestala
diplomatov dolga vrsta,
ampak ne zaradi Trsta.
Menda so zato se zbrali,
da bi Nemcem pomagali.
Najprej Nemca so nabili,
zdaj se jim pa že spet smili.
Nekateri kar hitijo,
obnoviti industrijo
in baje v zapadni coni
se spet delajo kanoni.
Potlej Čemberlen z marelo,
zopet gledal bo debelo
in se jokal bo in stokal.
Nemec pa po njem bo pokal.
Tu že dvigajo nosove,
že obleke imajo nove,
nobel hodijo po cesti,
vsak ima po dve nevesti,
iz kavarn pa refren
sliši se: Lili Marlen.
Kaže, da Angležem malo
je grozot v spominu ostalo,
in da vse so pozabili,
še premalo jih čutili.
Jaz bi Angliji želela,
da bi tisto pretrpela,
kar je ta čas naša koža.
Potlej naj pa Nemce boža!
Dvojezičnosti da ni še,
vsak dan v časopisih piše.
Jaz pa rečem: vse še pride,
le da ZVU odide!
Iz Gorice teta piše,
da ne upa se iz hiše,
ker so zmeraj atentati,
piše, da pod demokrati,
je tako kot pod fašisti,
da od njih ni nič koristi,
in da gledajo postrani,
vse, ki niso Italijani.
Včeraj seme sem kupila,
rada bi kaj posadila,
a bolj slabo se obeta
tekom letošnjega leta,
druga leta ob tem času
so sejali že na Krasu,
letos pa še naša njiva
neobdelana počiva.
Če nič drugo, tekom leta
guverner se nam obeta
ta bo v našem mestu zrasel,
in s čerini ovce pasel.
Kakšen le bo ta možakar?
Najbrž kak zapadni frakar.
Bowman pa hudo je jezen;
bil premalo je oprezen,
pa čez noč se je zgodilo,
da prišli v njegovo vilo
nepovabljeni so gosti
in odnesli visokosti
so vse štiri avto-gume.
Kdor se na to reč razume,
ta bo rekel: tat ni osel,
to noč bil je dober posel.
Draga Pepa! Bom končala,
ker dovolj sem napisala.
Prav vesela bi pa bila,
če bi mi odgovorila
čez en teden. Zdrava bodi
in pri kraju ceste hodi,
da te avto ne podere,
zdaj o tem se mnogo bere,
ker, če prideš pod kolesa,
precej seliš se v nebesa.
Pišem ti o tej zadevi,
ker tako prišla pred dnevi
je pod avto moja muca.
Te pozdravlja: Tvoja Juca.

Enotna ali deljena Nemčija?

(Nadaljevanje s 1. strani)

V federaciji Nemčije vidi Lippman možnost, da vzpostavijo zapadne države „oblast nad najmočnejšim in najbogatejšim delom evropskega kontinenta". Tako vodstvo bi po mnenju Lippmana ustvarilo zelo neugodno situacijo za Sovjetsko zvezo in omogočilo, da se koncentrira „konstruktivna energija za določen pozitiven vpliv na SZ".

Tako je pisal Lippman v listu „Newyork Herald Tribune" še v juniju lanskega leta. Od tedaj se je k temu vprašanju še večkrat povrnil. On je prvi pritrjeval Johnu Dalsu, ki je nedavno predlagal, da se vsa industrija zapadne Nemčije pretvori v „jedro zapadne evropske federacije". Dals ni osamljen, njega celo prekaša senator Vandenberg s svojim nedavnim nastopom v Clevelandu. Predsednik senatne komisije za zunanje zadeve ZDA je govoril o federaliziranih državah, na katere se mora razdeliti Nemčija in o tem, da morajo te države postati „gospodarji in ne sluge novega Berlina". Tak razvoj stvari bo v ameriški coni dosegel „nepričakovani napredek", pravi Vandenberg. Upoštevajoč mnenje Dalsa in Vandenberga prihaja Lippman do zaključka, da „predstavljata spremembe, ki so ogromnega pomena v politiki ZDA". Po besedah Lippmana „teže republikanci k temu, da vzamejo v svoje roke vodstvo, predlagajoč konstruktiven program pri urejevanju evropskih problemov".

Tak „konstruktivni program", ki kvari berlinski sporazum, je bil navdušeno sprejet med učenci Churchillove akcionarske družbe „Združene države Evrope". Na njegovi strani so vsi reakcionarni elementi Nemčije, ki stoječo pod zastavo separatističnih strank, kot n. pr. vatikanski krogi, ki se ne morejo ločiti od ideje organizirati podonavsko federacijo katoliških držav pod črno-rumeno zastavo Habsburžanov. Na isti fronti so se našli misijonarji „zapadnega bloka", mogočni nemški graščaki in industrijalci, prikriti nacisti. Vsi ti pojo enoglasno in po istih notah in vsi teže za razdelitvijo nemške države, da bi vsaj eno polovico odvrnili od preobražanja Nemčije v demokratično državo.

Načrti o federalizaciji Nemčije odgovarjajo nameram angleških in ameriških monopolov, ki računajo, da jim bo razkosana Nemčija omogočila okrepiti svoje pozicije na Reni in istočasno ojačiti nemške monopole ter pospešiti prodiranje dolarja in funta sterlinga v nemško ekonomijo. Prav s tega stališča je treba gledati na anglo-ameriški sporazum o tako imenovanem ekonomskem zedinjenju dveh zapadnih okupacijskih con. Ta sporazum očividno ovira politično in ekonomsko zedinjenje Nemčije. Koristi pa samo tistim, ki hočejo, da razdelijo Nemčijo na neštevilne dele, da izpodkopljejo najvažnejše odloke Berlinske konference in da se ustvari nova federativna Nemčija v smislu stare opore mednarodne reakcije.

Celo angleški časopis „Economist" meni, da izziva nova struktura ekonomske uprave v zedinjeni anglo-ameriški coni kritiko; „malo je vidno", piše Ekonomist, „da bi bila nova uprava zgrajena na demokratičnih principih. Že samo dejstvo tesne povezanosti anglo-ameriške cone more ovirati likvidacijo vseh nemških zločinov in predvsem obnovo polne politične in ekonomske enotnosti Nemčije".

Načrti federalizacije Nemčije niso našli simpatije v krogih napredne nemške javnosti in v vrstah antifašističnih strank, ki stopajo v sovjetski okupacijski coni pod zastavo demokratske enotnosti nemške države.

Proces urejanja družbeno političnega življenja nemškega naroda v sovjetski okupacijski coni je obenem proces zbiranja demokratičnih moči, ki imajo v programu enotnost Nemčije. Geslo enotnosti je poudarjeno v programu Enotne socialistične stranke Nemčije. Pod to parolo, razvijajo svojo delavnost pokrajinske vlade Saksonije-Anhalta, Turingije in Brandenburga.

Ozadje načrtov o federalizaciji Nemčije ne predstavlja tajnosti za široke mase ameriškega naroda. Senator Pepper, ki je nedavno nastopil v senatu z velikim govorom o zunanji politiki, je ostro obsodil politično tendenco v nemškem vprašanju, ki jo je izrekel Dals. Glede na Dalsov predlog za federativno obliko Nemčije, je Pepper rekel: „Dals javno predlaga, da se uniči duh in beseda berlinskega sporazuma. Njegovi predlogi bi povrnili Nemčiji sposobnost, da vodi vojno zoper ZDA in vsemu svetu in da zagospodari nad gospodarstvom zapadne in vzhodne Evrope s pomočjo ameriškega kapitala.

Naivno je meniti kakor nekateri dobronamerni, v zmoto zabredli pristaši razdelitve Nemčije na avtonomne dele, da bo ravno federativna oblika državne ureditve preprečila obnovo nemškega nasilja. To nasilje ni ustvarila državna enotnost, temveč politična in socialna struktura države. Že v juliju lanskega leta je minister za zunanje zadeve SSSR Molotov v svoji izjavi „O usodi Nemčije in mirovnih dogovorih z njo" na zasedanju Sveta ministrov za zunanje zadeve, dotaknivši se predloga o federativni ureditvi Nemčije, rekel: Mi sovjetski ljudje smatramo, da ni pravilno vsiljevati nemškemu narodu to ali ono rešitev tega vprašanja. Tako siljenje ne bo privedlo nikamor že zato ne, ker ne bo trdno.

Medtem so narodi živo zainteresirani, da bo ureditev Nemčije, ki bo likvidirala pogoje za nemško nasilje, zasnovana v krepki osnovi. A to osnovo more ustvariti edino taka ureditev, ki bo popolnoma zavarovala spremembo vzo Nemčije z njenim političnim, ekonomskim in kulturnim življenjem v demokratični federativni državi.

V. Linjecki.

Pogovor s čitatelji

Odziv na naše povabilo k dopisovanju v Ljudski tednik še ni zadovoljiv. Prejemamo sicer že dopise najmarljivejših, od katerih pa so uporabni le oni, ki so strokovnega značaja. Vsem ostalim manjka v glavnem jedro in zdi se, da včasih dopisovalci sami točno ne vedo, kaj hočejo povedati pa pišejo zato preveč na splošno, o stvareh, ki so že vsem znane (kot o svobodi, jarmu itd.). Pri dopisovanju pa mora ta, ki piše, predvsem vedeti, da ljudi v njegovi okolici, v bližnjih in daljnih krajih in kamor sploh zahaja list, predvsem zanima, kaj je tu novega, kako se ljudem v dopisnikovem kraju godi, kaj delajo, kake so njihove težave, njihove želje in kako se za njih uresničitev trudijo.

Eden izmed številnih takih dopisov je tudi dopis „Rešitev izpod tujega jarma", ki nam ga je poslala tov. Albina P. iz Tomačevca pri Komnu. Vendar ima ta dopis drugo odliko. Razveselil nas je namreč zato, ker smo po priloženem pismu žena iz dveh požganih vasi Tomačevca in Malega dola ugotovili, da tokrat ni ostalo samo pri sklepu, temveč da se je našel nekdo, ki se je stvari v resnici tudi lotil.

Evo vam vsebine pisma: Predragi Tednik! Prosile bi te, da priobčiš priloženi članek v naš dragi list, čeravno ni važen. Na masovnem sestanku smo sprejele sklep o dopisovanju in obljubljamo, da se bomo v kratkem še oglasile, saj zelo rade čitamo naše liste. Imamo pa težave, ker nimamo nikjer primernega prostora za sestavljanje in pisanje. Naše domove so nacl-fašisti skoraj popolnoma porušili in požgali. Sedaj pridno obnavljamo in upamo, da bo poleti tudi v tem pogledu bolje.

Drage tovarišice, vaš sklep je pravilen in pohvalen. Pišite čimveč v naše liste in dajte s tem vzgled in pobudo še drugim.

Tov. Vilhar Ivan, Studeno 93, Postojna. Želiš, da bi natisnili zemljevid STO-ja in mejo med Italijo in Jugoslavijo z vsemi obmejnimi vasmi. Zaenkrat je to še nemogoče, čim pa bo, bomo radi ustregli tvoji želji.

Praviš tudi, da si čitatelji tvojega okraja žele kakšen roman bolj ljubavne vsebine. Ljudje imajo sicer različne okuse, vendar boš priznal tudi ti, da so ti okusi včasih preveč enostranski. Toda potolaži ljudi s takimi željami in povej, da bo prav kmalu začel izhajati v Tedniku še en roman in upamo, da jih bo ta zadovoljil.

Uredništvo.

Slovenci na Koroškem

(Črtkana ozemlja so bila pod stalno kontrolo partizanov.)

Prve organizacije Osvobodilne fronte na Slovenskem Koroškem so nastale v juliju 1942. Poleti 1943. sta bila formirana dva osvobodilna odbora, nekoliko pozneje pa tudi osrednje politično vodstvo za vso pokrajino — Pokrajinski odbor. Slovenske politične protifašistične organizacije so obsegale tudi mesta zlasti Celovec in Beljak. V Celovcu je bil ustanovljen v aprilu 1943 tudi že Mestni odbor Osvobodilne fronte, v Beljaku pa je bilo v poletnih mesecih 1944. sedem odborov slovenske ilegalne protifašistične organizacije, ki so imeli svoje zaupnike v vseh tovarnah in uradih in ki so izvrševali po svojih borbenih skupinah sabotažna dejanja ter napade na prometne zveze. — Kakor je razvidno z zemljevida, je obsegala organizacija Osvobodilne fronte vso Slovensko Koroško.

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

V 13. stoletju je bila doba velike naselitve v ugodnih legah zaključena, zato so iskali nove prostore in si jih ustvarjali z nadaljnjim krčenjem gozdov in z naseljevanjem višjih gorskih predelov. Zato niso nastajale več vasi, temveč majhne naselbine in samotne posamezne kmetije. Tudi to kolonizacijo so vodila posvetna zemljiška gospostva in razen teh tudi samostani in župnije. Na spodnjem Koroškem je bil slovenski, na zgornjem pa nemški kmet nosilec kolonizacije. Ozemlja mlajše slovenske naselitve so bila južna in zapadna pobočja južnih izrastkov Golice vzhodno od reke Labodnice, gorati in gozdnati del med Podjuno, Mežiško in Dravsko dolino, notranja pobočja Karavank od Pece do Stola in nekatera pobočja južno od Roža in beljaškega okraja. Podoben je bil razvoj v zapadnih in severnih delih Koroške, kjer je pa bil nosilec kolonizacije nemški kmet. To poznejšo kolonizacijo lahko imenujemo intenzivno v nasprotju s prvo, ki je bila ekstenzivna.

Slovenski kmet je bil v zapadnem in severnem delu Koroške že prešibek, da bi mogel z lastnimi močmi kolonizirati v goratem svetu nove manj ugodne predele. Potisnjen je bil v obrambo svoje posesti. Držal se je še dolgo.

Poleg nemških vasi in kmetij so obstajale še dolgo posamezne manjše slovenske doline in vasi v sosedstvu nemških, ob zgornji Dravi, ob rekah Möll, Malta in Lieser. V takih predelih so držali Slovenci boljše nižje in prisojne lege, obdane od nemških v višjih legah in na dnu ozkih senčnatih močvirnatih dolin. Vse to razvidimo iz izvora krajevnih in vulgo imen.

Razvoj je pripeljal v poznem srednjem veku do jasne delitve dežele v slovenski in nemški del. Nemci so prevladovali in absorbirali Slovence v Dravski dolini od Beljaka navzgor in v Ziljski dolini do Šmohorja navzdol, nadalje v predelih ob zgornji Glini in zgornji Krki. V dolini Vinice, Motnice, Krčice in Labošnice pa skoraj popolnoma. Na ostalem ozemlju Koroške — ozemlju, ki so ga Slovenci najbolj gosto naselili — so obdržali svoje postojanke. Tako je nastala ob koncu srednjega veka sklenjena in čisto slovenska nemška jezikovna meja, ki se je samo še malenkostno premikala na črto, vzdolž katere je potekala do konca 19. stoletja, ko je pričela doba nasilnega ponemčevanja, preseljevanja in zatiranja. Začela se je za časa habsburške Avstrije, se povečala za časa senžermenske Avstrije in doživela vrhunec v Hitlerjevski Avstriji in ni še prenehala niti pod „zavezniško" anglo-ameriško zasedbo.

Da so se mogli ohraniti Slovenci v spodnjem delu Koroške, je pripisovati gosti naselitvi, odpornosti in vztrajnosti slovenskega človeka. Ne glede na stoletno borbo proti nadležnežem in nadmočnim Nemcem za vsako ped koroške zemlje, je slovensko kmečko ljudstvo iz Koroške koloniziralo predele preko Karavank v zgornji Savski dolini, kar pričajo imena kakor Koroška Bela pri Jesenicah itd.

Ta kratki zgodovinski pregled o dveh naselitvah na Koroškem je osnova za pravilno presojanje dejstev iz dobe nasilne germanizacije in je najbolj zgovoren dokaz upravičenosti jugoslovanskih zahtev za priključitev slovenskega ozemlja Koroške. Današnje stanje ni nič drugega, kakor jasen dokaz kriminalne nasilnosti uničevanja drugorodnih manjšin po avstrijsko-nemških barbarih.

Dr. K. C.

Posamezni izvod stane 12 lir, 8 jugolir ali 6 din.
Naročnine: mesečna 48 lir, 32 jugolir ali 24 din; četrtletna 135 lir, 95 jugolir ali 70 din; polletna 270 lir, 190 jugolir ali 140 din; celoletna 540 lir, 380 jugolir ali 280 din.

Širite
„Ljudski tednik"

MOSKVA — SRCE SOVJETSKE DEŽELE, PONOS IN SIMBOL ZMAGE NAD FAŠISTIČNIMI HORDAMI. DANES V DNEH KONFERENCE POZORIŠČE ZAKLJUČNEGA BOJA ZA POPOLNO IZKORENINJENJE OSTANKOV PREMAGANEGA FAŠIZMA IN POZORIŠČE DIPLOMATSKEGA BOJA ZA TRDEN IN DEMOKRATIČEN MIR

TO JE ZLOČINEC KESSELRING, FOTOGRAFIRAN 1942. NA KRETI. KESSELRING JE BIL SICER GENERAL LETALSTVA, POVELJEVAL PA JE KOPNIM ČETAM NAJPREJ V AFRIKI IN POZNEJE V ITALIJI

V ZAČETKU TEGA MESECA JE LJUDSKA OBLAST IZVEDLA V BUJSKEM OKRAJU AGRARNO REFORMO. 7000 ha ZEMLJE JE BILO PODELJENE KMETOM — DOSLEJ KOLONOM — SUŽNJEM VELEPOSESTNIKOV. SLIKA PRIKAZUJE MANIFESTACIJE SREČNIH KMETOV ZA LJUDSKO OBLAST V BUJAH. TRANSPARENT Z NAPISOM: „VSI NA PROGO V ŠAMAC—SARAJEVO" POVE, DA HOČE LJUDSTVO NAŠE ISTRE, ČEPRAV NASILNO ODTRGANO OD SVOJE DOMOVINE, SODELOVATI V GIGANTSKIH NAPORIH JUGOSLOVANSKEGA LJUDSTVA ZA NAPREDEK IN MOČ JUGOSLOVANSKE DRŽAVE

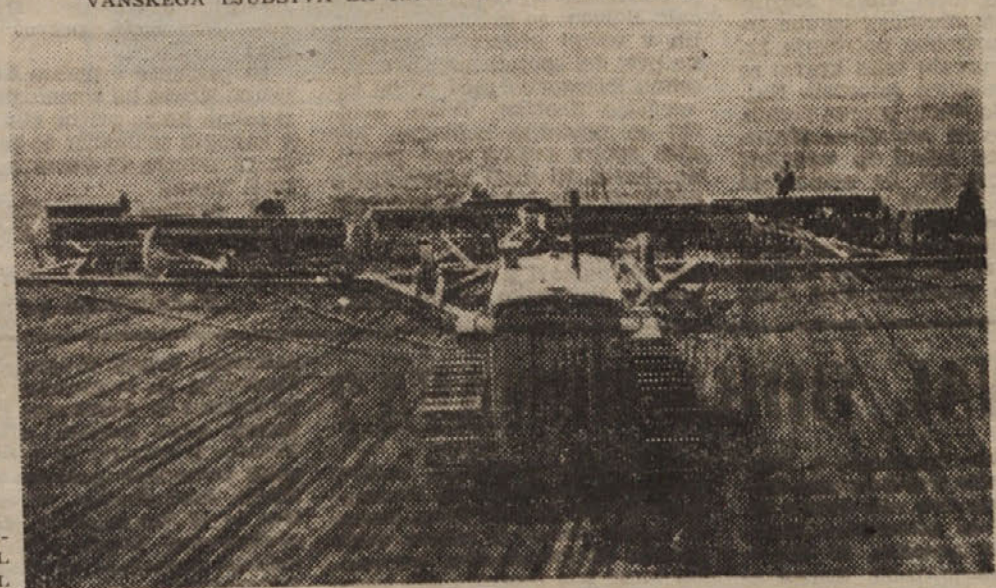

TRAKTOR SEJE PO PROSTRANIH SOVJETSKIH POLJIH

ČLANI VRHOVNEGA SOVJETA ODPRTO NA ZASEDANJE. POT JIH VODI PREKO VRTOV V KREMLJU

SODNIK, KI SODI VOJNEMU ZLOČINCU KESSELRINGU V BENETKAH, V SREDI Z OČALI JE PREDSEDNIK SODIŠČA GENERAL HACKWILL-SMITH; NA NJEGOVI DESNI SODNIK STERLING, ŠPANSKI VODJA PROCESA

OBE VOJSKA GLAVNIKA, PREDSTAVNIK JUGOSLAVIJE V NEAPLJU, USMRJENIH PO ŽETVINIH, JOKE NAD SINOVO KRSTO

Smernice razvoja našega kmetijstva na STO-ju

Problem Trsta in njegovega naravnega zaledja je že drugo leto na dnevnem redu. Trst ne more živeti brez svojega zaledja in vendar je po volji naših zaveznikov ostal ločen od svoje gospodarske enote obdane z majhnim delom teritorija (70 tisoč ha). Približno 40.000 našega kmečkega ljudstva je ostalo v tej svojevrstni državici, če te pot zanese v katerokoli našo vas, ti bo vsakdo zastavil vedno pereče vprašanje: kako se bo živelo v tej svobodni deželi?

Trst je velik in konsumira ogromno količino kmečkih pridelkov in samo po sebi je umevno, da bodo ravno kmetijstvu posvečali veliko pozornost.

Naša zemlja je zaradi svoje fizične strukture in zaradi suše, ki uniči letno velik odstotek poljskih pridelkov zelo malo donosna.

Priznati moramo, da niso vsi pridelki naše zemlje enako prizadeti in da je mogoče omiliti škodljivi vpliv suše večkrat za 80% s pravilnim obdelovanjem, gnojenjem in kolobarjenjem. Preteklo leto smo opazili, da so bili naši travniki in njive povečini krajev ožgani od sonca, niso pa bili toliko prizadeti trta, sadno drevje in umetni travniki (detelja, lucerna). Naši kmetje so gotovo opazili, kako so na pognojenem delu travnika ljubovale suši stročnice: detelje, grašica, posebno pa lucerna.

Našemu kmetijstvu moramo iz omenjenih razlogov dati nove smernice. Dobro bomo morali proučiti, katere kmetijske panoge najbolj odgovarjajo talnim, klimatskim in tržnim razmeram. Opustiti bomo morali gojitev nedonosnih kultur (žitarice, koruza in tudi krompir v suhih legah) in se z vso vnemo lotiti gojitve stročnic (detelja, lucerna, grašice). Brez izboljšanja travnikov ne bo napredovala tudi živinoreja. Kako važna je živinoreja, predvsem gojitev krav mlekaric, dokazuje dejstvo, da porabi Trst normalno 600 hl mleka na dan. Zaradi omejenosti teritorija, ne moremo sedaj govoriti o živinorejskih selekcijskih postajah, toda treba bo posvečati posebno skrb uvozu dobrih bikov plemenjakov.

Med vojno in po njej so se zelo razširile bolezni na spolovilih krav (vaginitis). Za izkoreninjenje te bolezni, ki povzroča ogromno škodo naši živinoreji, je nujno potrebno dobro organizirano in načrtno delo naših živinozdravnikov. V Jugoslaviji so po okrajih ustanovili veterinarske ambulance, kjer živinozdravniki strokovnjaki pregledujejo in zdravijo živino. Na Svobodnem tržaškem ozemlju bi bili potrebni dve taki ambulanti.

Prezreti ne smemo tudi važnosti hlevskega gnoja. Umetna gnojila pridejo na Krasu in v težki ilovnati zemlji v poštev le kot dodatna gnojila. Od količine hlevskega gnoja je odvisen razvoj in rentabilnost našega vrtnarstva in sadjereje.

Trst porabi letno preko 400 tisoč q zelenjave. Koperščina in tržaška okolica sta že znani po svojih vrtnarskih pridelkih, toda to gospodarsko panogo bomo morali še bolj potencirati. Negativni faktor v razvoju našega vrtnarstva je predvsem suša, upoštevati pa moramo, da so nje škodljivemu vplivu bolj podvrženi nepognojeni vrtovi. Na dobro pognojeni zemlji se rastline bolj ukoreninijo, močneje razvijejo in prej dozore kot na pusti, nepognojeni zemlji.

Poskrbeti bo treba tudi za trtorejo in sadjarstvo. Na svobodnem ozemlju pridobivamo toliko vina, da ga bo ostalo nekaj tisoč hl za izvoz. Nujna je tipizacija vin in zato je potrebno, da se naši kmetje povežejo v vinarske zadruge. Sadjereji posvečajo premalo važnosti. V naši coni je še nešteto lesnik, rašelik in divjih češenj, ki bi precepljene v plemenite vrste donašale velike dohodke našemu kmetu.

V najbližji Trsta (Trebče, Povir, Bazovica), so z vzgojo hrušk dosegli že zelo velike uspehe (navpični kordoni).

Možnosti razvoja našega kmetijstva so neomejene, toda dokler se ne bo začelo delati načrtno, ne bo napredka.

Živimo na teritoriju, kjer se bo še dalje vodila težka politična borba — borba za ohranitev in izvojevanje demokratičnih pravic, brez katerih ni možnosti gospodarskega razvoja. V močnih zadrugah in v Sindikalni enotnosti leži naša moč. Na deželi se moramo organizirati v močne konsumne in produktivne zadruge, ki morajo biti povezane z reorganiziranimi «Delavskimi zadrugami» v mestu. Tako bo prišlo do tesne povezave delavca in kmeta. Važno vlogo v tej povezavi zavzemajo Sindikati in zato je nujno potrebna povezava in skupno delovanje teh močnih delavskih organizacij.

Dr. F. Juriševič

Jalovost naše živine

Ker je jalovost živine zelo razširjena na našem ozemlju, objavljamo o tem članek živinozdravnika dr. Legiše.

Jalovost živine je postala v zadnjih letih ena največjih nadlog v naši živinoreji. Posebno veliko skrbi in škode zadaja govedoreji, zato bomo obravnavali sterilnost goveda.

Jalovo in neplodno imenujemo kravo, ki se v rednih razdobjih ne oplodi in ne oteli. Razdobje med otelitvijo in oploditvijo je različno dolgo. Kot neplodno označujemo kravo, ki v 4—5 mesecih po otelitvi ne ostane spet breja, oziroma že oplojena zvrže.

Nobena bolezen ne napravi toliko škode naši živinoreji kot neplodnost. V nekaj letih sem pregledal in zdravil čez polovico krav na enem delu Krasa zaradi te bolezni. Tudi v drugih predelih naše domovine je v večji ali manjši meri enako stanje. Zmanjšana mlečnost, izguba telet in nepotrebna potrošnja krme, ki jo porabi taka krava, so glavne posledice jalovosti. Največjo škodo imajo seveda živinorejci, ki se ne brigajo za zdravljenje. Med njimi so nekateri tako malomarni, da pripuščajo kravo dve in tudi več let zaporedoma brez vsakega uspeha. Veliko škodo utrpi tak nemarni gospodar že pri eni kravi. Sebi in drugim škodujejo tudi tisti, ki dolge mesece in leta sami zdravijo bolne živali in jim izpirajo nožnico z zdravili, katere jim je priporočil sosed. Zapomniti si je treba, da je zdravljenje jalovosti zelo kompleksirana zadeva, za katero mora še živinozdravnik imeti temeljito znanje in izkušnjo. Vidne bolezni sramnice zavzemajo pri jalovosti najmanjši odstotek. Sele opazovanje in otipavanje notranjih delov spolnih organov nam v večini primerov da jasno sliko bolezni, kar pa lahko napravi edino veščak v tej stroki.

Mnogi živinorejci krivijo bika, da krava ne ostane breja. Priznati je treba, da so tudi nekateri biki stalno ali pa začasno neplodni, toda takih primerov je malo in se lahko kmalu ugotovijo. Glavna krivda neplodnosti, ki se pripisuje biku, je prenašanje kužnih spolnih bolezni.

Na splošno je ugotovljeno, da je sterilnost najmanjša pri telicah. Bolezni so pri mladih živalih v večini primerov omejene na prvi del spolnih organov. Posebno kategorijo med njimi zavzemajo dvojčke. Telice dvojčki so navadno neplodne, ker njih spolni organi niso pravilno razviti. Ni torej priporočljivo držati za rejo telice, ki potekajo od dvojčkov.

Omeniti še moramo, da se ne sme pripuščati k biku takoj ko povrže, ker težko ostane breja. Maternica se mora po porodu skrčiti in očistiti, zato je potreben v normalnih okoliščinah čas od 4-6 tednov. Sele po poteku tega časa se bo krava redno oplodila.

VZROKI JALOVOSTI

Vzroke neplodnosti delimo v splošne, kakor plemenitost rase, splošno zdravstveno stanje, rejenost, delo itd. ter posebne t. j. bolezni poedinih delov spolnega organa.

Primitivne pasme so odpornejše proti bolezni in so zato tudi rodovitnejše. S požlahtnjenjem in križanjem sorodnih pasem pada odpornost in se pojavlja neplodnost. Vsem je znano, da so selekcionirane rase podvržene mnogim boleznim, posebno pa tistim spolnih organov in neplodnosti.

Splošno zdravstveno stanje vpliva na delovanje spolnih organov. Skoro vse organske bolezni zaustavljajo ali preprečujejo normalno spolno življenje in s tem pospešujejo neplodnost.

Skušnja je pokazala, da so dobro rejene živali mnogokrat, mršave in slabo krmljene pa skoraj vedno, neplodne. Posebno se je to opazilo v vojnem času, ko so krave bile slabo krmljene. Vsak naš živinorejec ve, da pozimi ali zgodaj spomladi, ko primanjkuje dobre krme, krave kasneje ali sploh ne pujajo, medtem da se po prvi paši tudi gonja spet redno pojavi.

Prenaporno delo zmanjšuje veselje do parjenja, ker v naporu porabi žival vso telesno in živčno energijo.

Posebni vzroki neplodnosti so tisti, ki 1. povzročajo neredno gonjo in 2. preprečujejo oploditev.

NEREDNO GONJO POVZROČAJO:

a) starost, govedo se puja normalno v starosti od 15 mesecev do 18 let. Te meje pa niso absolutne. Nekatere krave ostanejo breje tudi po 20 letu svoje starosti;

b) večkratno nepripuščanje k biku, ko se krava puja;

c) dobra rejenost in flegmatični temperament;

d) motnje v prehrani. Nepravilno krmljenje v zvezi z visoko mlečnostjo krave;

e) bolezni na jajčnikih;

f) nepravilno ustvarjeni spolni organi.

OPLODITEV PREPREČUJEJO:

a) mehanične zapreke pri parjenju: nemirnost krave pri skoku; anomalije sramnice (otekline, ciste, preveč žlemanja)

b) parjenje v prvem času pujanja. Kravo ne smemo pripustiti takoj, ko se prične goniti, ker v mnogih primerih še maternica ni odprta in seme ne more priti vanjo;

c) zaprtje maternicnih ust zaradi reflektoričnih krčev ali pa bolezni;

d) razne bolezni maternice.

Nadaljevanje prihodnjič.

"Gospodarski vestnik,,

Izšle so prve številke «Gozdarskega vestnika» edinega slovenskega gozdarskega strokovnega lista. Kakor je «Primorski dnevnik» o izidu prve številke tega lista že poročal, je za nas najzanimivejši članek tov. ing. V. Beltrama «Pogozdovanje Krasa ni problem», katerega nadaljevanje najdemo v drugi številki. Ker smo tedaj priobčili tudi izvleček tega članka, njegove vsebine ne bomo ponavljali.

Vprašanja pogozdovanja našega Krasa bo list še dalje obravnaval in je zato potrebno, da si ga naročijo vsi naši kraški gozdni posestniki, vsi začasni odbori za skupne gozdove in pašnike, kakor tudi za vse naše šole, ki naj posvetijo pri učenju mladine temu življenjskemu problemu našega Krasa kar največjo pozornost in navajajo mladino na iniciativo pri tem ogromnem delu.

List prinaša poleg omenjenega še celo vrsto zanimivo člankov iz gozdarstva in lovstva. Poleg tega pa ima še posebno stran z «Vprašanji in odgovori», kjer dobi vsakdo odgovor na vprašanje, ki ga iz področja gozdarstva zanima.

List se naroča pri Ljudski založbi v Trstu, poštni predal 492. Naročnina znaša 200.— Lir za pol leta in 400.— Lir za celo leto t. j. 12 številk.

Res.

SVETOVALEC ODGOVORJA

Vprašanje: Imam pšenico, ki je vsa snetjava, tako, da iz mlete moke pride popolnoma črn kruh. Kako ravnati s to pšenico? Kako preprečiti snetljivost? (K. K. — Gabrovica)

Odgovor: Snetjavo pšenico ločimo od zdrave z dobro čistilnico (vejalnico) ali pa, če mečemo na odprtem prostoru seme iz enega kota v drug. Zdravo seme bo odletelo bolj daleč. Snetjavo zrnje pa lahko operemo v vodi. Seveda je potem treba pšenico posušiti, da ne splesni.

Snetjavo seme namočimo z namakanjem pred setvijo v 1% raztopini modre galice. Po namakanju, ki naj traja četrt ure, seme potrosi še z apnenim prahom.

Zelo uspešno sredstvo za razkuženje semena, pred setvijo je prah »Caffaro« (30 dkg. na 100 kg.)

KANAL ODRA-DONAVA?

Z odločitvijo konference v Potsdamu, je prešla v poljske roke kontrola celotnega toka reke Odre z velikim baltiškim pristaniščem Stettinom. Poljska republika, ki ima že dvoje velikih pristanišč Gdansk in Gdinjo, postaja tako pomembni činitelj pomorskega prometa. Danes ima torej Poljska na razpolago troje ogromnih pristanišč, ki so pred vojno pretovarjala 25 milijonov ton blaga letno; razen tega ima Poljska še dve pristaniški srednje velikosti in še celo vrsto manjših. Tu se ponuja odlična priložnost za sodelovanje v bodočnosti med Poljsko in srednjeevropskimi državami, ki teže gospodarsko na baltiška pristanišča, ter predvsem Češkoslovaško. Na londonski konferenci ni hotel češkoslovaški delegat zahtevati svobodne cone v pristanišču Stettin in svobodne plovbe po reki Odri, poudarjajoč dejstvo, da ni mogoče smatrati Stettina za nemško pristanišče in Odro za nemško reko in da zaradi tega mirovna pogodba z Nemčijo ne more odločati o njenih notranjih režimih. Niti v češkoslovaškem niti v poljskem interesu ni, da bi bil glavni del češkoslovaškega pomorskega dovoza in izvoza tovorjen v nemških pristaniščih Hamburgu in Bremenu kakor je bilo to pred drugo svetovno vojno. Danes je promet preko Nemčije za češkoslovaške gospodarske kroge zelo neugoden, ker zahtevajo zapadne okupacijske velesile, da mora biti prevoznina plačana v dolarjih.

Profesor trgovske visoke šole v Varšavi Stanislav Srokovsky piše v svoji študiji „Slovanske države in njihova zveza z Odro in Baltikom" med drugim zlasti, da bodo Čehi in Slovaki vedno dobrodošli sodelavci velikega dela izgradnje obale slovanskega morja. Odra je najkrajša ovozna in izvozna pot za vzhodni del češkoslovaške republike, ki začenja pri industrijskem mestu Moravski Ostravi in Vitkovicah. Če je češkoslovaška že pred vojno tako uspešno izrabljala ugodnosti poljske carinske tarife, zlasti za bombaž in rude, je to možno tudi danes in ko bodo zgradili kanal Odra—Donava, bodo te možnosti skoro neomejene.

Profesor rudarske akademije v Krakovu Boleslavsky, ugotavlja v neki svoji razpravi, da „so bili s Poljsko zasedbo tako široke morske obale postavljeni pogoji, ki omogočajo češkoslovaški, da se gospodarsko obrne od Nemčije in usmeri svoj pomorski promet preko poljskih pristanišč". Profesor Boleslavsky se v svoji razpravi dotika tudi vprašanja graditve kanala Odra—Donava (ta načrt je star že 49 let) in meni, da zavisi gradnja tega kanala predvsem od složnega sodelovanja med Poljsko in Češkoslovaško.

Stettin, ki lahko postane veliko češkoslovaško pristanišče, je istočasno morsko in rečno pristanišče. Od Baltiškega morja je oddaljen samo 66 km. V njegovo pristanišče lahko pripelje tudi največje ladje. Pred vojno je imel Stettin 50 km železniške mreže in 70 lastnih vlačilnih ladij velike ladjedelnice, pristaniška skladišča s površino 122 km2, moderne hladilnice in še druge naprave. Glavne izvozne ceste so vodile na Dansko, Holandijo, Švedsko, Norveško, Finsko, v Sovjetsko zvezo in Anglijo. Danes živi v Stettinu že nad 100 tisoč Poljakov, ki z nadčloveškimi silami obnavljajo delno uničeno pristanišče in čistijo ustje reke Odre, ki je še vedno polno potopljenih ladij.

Čeprav sta reka Odra in Stettinsko pristanišče le majhen sektor velike perspektive gospodarskega sodelovanja med Poljsko in Češkoslovaško, ki lahko obema državama prinese neizmerno korist, predstavljata obe državi veliko važnost in pomen. Naraščajoča češkoslovaška zunanja trgovina ima pred seboj velike ovire prometnega značaja. Najožje sodelovanje na gospodarskem področju pa bo prav gotovo olajšalo rešitev vprašanj, ki obstojajo še pred podpisom vzajemne prijateljske pogodbe med Poljsko in Češkoslovaško.

Začela so se pogajanja za sklenitev trgovinske pogodbe med Veliko Britanijo in Poljsko. Poljska upa, da se bo v velikem obsegu začela trgovina z Veliko Britanijo, vendar je mnenja, da bo težko prišlo do trgovinske pogodbe, dokler ne bo odobren angleško-poljski finančni sporazum o dogovorih iz vojne dobe, s čimer se že dolgo odlaša. — Zlata rezerva Poljske v znesku 7 milijonov je v Londonu.

Tovarna čevljev Bata, ki je bila nacionalizirana, je dala na trg približno poldrug milijon parov čevljev brez tistih, ki so bili namenjeni izvozu.

V Italiji se bodo vršili velesejmi: v Milanu od 15. do 29. junija, v Vicenzi od 1. do 15. septembra, v Bariju od 15. do 30. septembra, v Padovi od 25. do 10. oktobra in v Taranto od 14. avgusta do 14. sept.

PESNIK NAŠEGA KRASA

SREČKO KOSOVEL

V slovenski književnosti imamo tri velike pesnike prirode. Simon Jenko je v času realističnega sveta opeval svoje Sorško polje, deročo Savo, širne gozdove, rodovitne njive in travnike. Znal je združiti življenje človeka z življenjem narave, ustvarjal je lirične slike in razpoloženja Josip Murn-Aleksandrov, sin Moderne, proletarec iz ljubljanskega predmestja, je ubral čudovite melodije gibajočih se žitnih polj in ujel v besedo ritem vetrov med zorečim klasovjem, upodobil deklетovo ljubezen med travami in rožami ter pokazal preprosto človeško življenje kot del vsega življenja v naravi. Srečko Kosovel je opeval naš Kras, slovensko bolest v Primorju in prerokoval boljšo bodočnost tudi pokrajini med bori in brinjem.

Pesnik je moral zapustiti svojo pokrajino, kraške gmajne in burjo, bore, brinje in brinovke, kamenite kraške vasice in ko kamen trde Kraševce, ni več opazoval jeseni, zime in polja v svoji deželici. V omotožju si je zamišljal pokrajino in jo v vsakem času prikazoval v njeni tedanji podobi. Sanjal je o jeseni, ko prileti medel ko brinovka na Kras, a jo neusmiljeni lovci preganjajo in ustrele v teh jesenskih dneh. Slikal je bele kraške pote v drobnem jesenskem dežju, ko so jutra siva, ko bori ne šume in se le brinovke prebujajo, vztrepetavajo in vzletajo. V jeseni ni na poljih nikogar, samo brinovka leti preko gmajne, edina, ki čuva to zemljo, a človek jo zasleduje in še ona pade — samota na Krasu postaja neznosna, pesniku se stiska srce zaradi te nevzdržne osamelosti. Tiho in žalostno je njegovo srce, ko šume deževne kapljice in se blešče mokri vrtovi v večernem zlatu, rjavi skednji in slama na njih temnijo, prazni so latniki, sadeži obrani, samo ptič se glasi v daljavi. Samota vsenkrog in v pesnikovem srcu! Vas je zavita v nočno meglo, le tu in tam se zasveti luč ali zaprasketa ogenj. Ljudje sede ob ognjišču, a pesnik nima nikogar: sam je. Tudi če bi prišel med ljudi, bi stisnil obraz med dlani in molčal. Tako neutolažna je njegova samota, da ga tudi družba ne mika. Sam hodi skozi vas, burja tuli med latniki in se zaletava v okna, a nikogar ni, ki bi ga sprejel, še bor vršeče vztrepeta, ko spozna njegovo samoto. Vetrovi in trave šumijo v polju, glasovi zvonov se gubijo v vetru, a pesnik je sam sredi tega prirodnega veličastja, sam in žalosten. Sit je že te žalosti in ne ve, kaj bi z njo, najrajši bi jo komu poklonil. Toda njegova misel straži te zapuščene poljane, njegove sanje so žalostne, smeh mu je zamrl. Pesnik je romar z bolnim srcem na tihi kraški cesti, ki mu je edina tovarišica. Zaupati ji hoče in se ji izpovedati, ko se vrača iz tujine, iz življenja, ki ga je samotarsko užival z vso slastjo, da je od tega bolno njegovo srce. Iz tujega sveta otožno strmi na tiha kraška polja, razloči samo skale, a dovolj mu je, saj so mu kraške skale najdražje na svetu, saj je njegov dom v tišini skal in borovcev. Kraške skale in doline v jutranji svetlobi so mu ognjeno veličanstvo, vsa njegova sila in bogastvo.

Spomin na Kras mu je zdravilo v samoti sredi tujega sveta. V tujini se spomni kamenitega kraškega veličja, srce se mu prebudi sredi noči, ko vrše bori in se drevesa prebujajo iz sanj. Njegova duša ni več potrta in začuti, da ni več sam. Vonj dehtečih borov je močan in zdrav, kdor se je vrnil iz borove gmajne, si je ozdravil bolest, kajti kdor živi in se bori na Krasu, je zdrav in mlad. Bori — stražniki pod goro — mu šepečejo preko kamenite gmajne pritajene zvoke, zato ne more zaspati. A to pot bori ne pošiljajo zdravilnih moči, temveč napolnjujejo dušo s slutnjami in vršijo brez odgovora. Drugič kot da govore tiho med seboj: Bratje-bori so padali pod sovražno sekiro, ali bomo mi jutri še stali? Burja jim prigovarja, naj obstanejo in rasto z uporom. Pesnik hoče, da bi bilo njegovo ljudstvo krepko in silno kot bor, da bi raslo vztrajno in uporno na svoji zemlji, da ne bi padalo nemo in bolestno človek za človekom. Veruje v moč slovenskega naroda in človeštva. Zaupa v rast grenkega oreha, ki ga je zasadil sin starega Torkarja, čeprav sta padli na Primorje dve črni senci od Tolmina in preko Krasa.

Pesnik poveličuje Kras v soncu in zlati zarji, ko bodo zelena polja polna in ko bo delo radostno. Takrat se bosta umaknili njegova samota in bolest. Zaljubljen je v lepoto kraške narave in preprostost kraškega življenja. Ljubi rdeče, ilnate kraške poti, ljubi robidovje in trnje, čeprav se raniš ob njem, a ljubi tudi tišino in samoto kraškega sveta. Navdušuje se nad zlatimi večernimi oblaki, ki so kot goreče zlato. Oblaki žare nad tiho vasjo sredi doline, zdaj zdaj bodo ugasnili in ljudje čutijo, da odhaja sonce od njih. V duše, ki jih je hrabrila moč sonca, se zopet naseli žalost, nanje je padla tema. A v tej samoti se pojavi večerni sijaj in za trenutek je zableščala svetla sreča. Prevarili so se: sence padajo, polje temni, duša je zapuščena kot prej.

Realistično sliko delavnih in izgaranih kraških žena je podal v pesmi „Žene s polja". Žene se vračajo domov, njihove postave v mraku so temne, tihe, kakor sence. Njihove raskave roke so trudne, koraki težki. Hčerka je skuhala večerjo, žena vrže breme na tla, stara mati sedi v stolu, v stolpu se čuje zvon, vas temni. Podobna je „Večerja". Družina molči in zajema iz sklede krompirja v oblicah, stari mrmlja, sin pa gre na vas. Mladina gre drugačno pot kakor stari, a pesnik ne reče ničesar. V pesmi o svetem Štefanu nariše gluho dolgočasje v naravi. V hiši pa je polno vina, potic, smeha in šale. A kakor vedno je pesnik sam sredi ljudi, ni vina, ki bi mu utopilo žalost in osamelost. V drugi pesmi poslušajo v hiši burjo in se pogovarjajo o strašnih stvareh na morju, o potopljenih ladjah in groznih valovih — in zaželе si, da bi z burjo plavali preko obal v neznano življenje. Pesnik ljubi kraške kmete in njihovo preprosto besedo, na obrazih in v besedah teh ljudi vidi kraške doline, skale in bore. Želi si gostoljubja v hišici pod klancem, ki se zagnja vanjo burja, a je v njej toplo. Njegova misel se greje v topli hiši in prijetnj tihi družbi. Zaživi v vinogradu in preganja otožnost, a še lepše je drugim v hramu, ki pijo črnino. V podrobnostih je naslikal vinograd, kakor da bi bila pesem slikarjevo delo:

Sladka črnina, polni grozd,
jagode še v dežju bliščijo,
v dalji temneva borov gozd,
topoli pod hribom šumijo, šumijo.

Na samoto in žalost pozablja v toplih, jasnih in tihih dneh, ko zori grozdje in žari listje med brajdami. Še ko poljublja dekle na otožno vdane oči in na temne lase, se spominja Krasa in ne more zatajiti, da mu je podoben. Ne more k dekletu, vsako noč se mu misel vrača v brinje, v skale, v bore. Na lepem in žalostnem Vidinem obrazu opazi vso svojo ljubezen do Krasa. Strmi v mirni deklетov obraz in ve, da sta oba eno: Kras.

Pesnikova žalost, bolest in samota so imele vzrok: Srečko Kosovel je bil težko bolan, tako je bil bolan, da bi se zaprl v sobo in umrl. Kaj je njemu ta svet in kaj pomlad! Tak je kot črno drevo v jeseni, zlomljen in ubit. Primerja se tudi z edinim drevesom, ki še šumi na gmajni. Zaslutil je senco smrti, njen hladan pogled. Sam je romal po svetu in umiral sredi sanj, tovariš mu je bil nepokoj, spremljala ga je slutnja smrti. Vedel je, da bo njegov grob na kraških poljanah med trnjem, ki rodi kot kri rdeč plod. Legel bo k pokoju neizrabljen, poln ognja in sil. Noče umreti, saj ima očeta in mater, brate in sestre, ljubico in prijatelje. Upira se smrti, saj so pred njim še visoki cilji, rad ima sonce, mladost in življenje. V tej težki bolezni se zateče na Kras in k materi:

Mati, zaman . . .
Jaz ne pojdem nikamor,
jaz sem bolan . . .

Miroslav Ravbar

MODERNO PESEM MED LJDSTVO

Ko pravimo: Slovenci so pevci, smo povedali preveč in premalo. Prav v zadnjih letih je skoraj vsak izmed nas imel priliko priti v stik s pripadniki narodov iz skoraj vse Evrope. Saj znajo tudi drugi narodi peti in imajo odlične pevce. Toda Slovence odlikuje mogoče nagnjenje do zborskega petja in pa tista navezanost na pesem. V letih najhujšega trpljenja, v taboriščih, so Slovenci ujeli trenutke, ko so za hip pozabili na muke in zapeli. Bolj kot vse drugo jih je združila pesem: Prežačane, Kobaridce, Brkine in ž njimi Gorenjce, Štajerce... In skozi žičnato ograjo je donela pesem, ki je dvigala duha: Svoboda, svoboda zlata, kmalu boš tu! In še krvoločnost kapov je pesem nekoliko ublažila, tako da je marsikateri Slovenec užival nekakšno „protekcijo", ker je kak tak podivjanec le še zaj občutil ob lepi pesmi.

Delati na področju pevske kulture tu na Primorskem pomeni sicer čistiti in obnavljati zaraslo njivo, ki je fašizem ni pustil obdelovati, toda ta njiva je bila včasih dobrá. Bolj kot kjerkoli na Slovenskem je bilo organizirano petje razvito na Primorskem zlasti v tržaški okolici. Ni bilo vasi brez pevskega zbora in kako se naši stari — tudi tisti, ki žive dalec proč od teh krajev — razživo, ko začno pripovedovati o nekdanjih pevskih društvih, o pevovodjih, pa kak lep tenor je bil ta in kakšen basist je bil oni. In ljudje, ki že stoje z eno nogo v zemlji, se kar pomladé ob teh spominih.

Ena izmed pridobitev osvobodilne borbe je tudi ta, da smo lahko tudi na pevskem področju delo zopet navezali tam kjer smo ga morali nasilno prekiniti. Da pa to naše delo še ni tako neovirano, kot bi po naši borbi moralo biti, za to je krivda drugod.

Šentjakobsko pevsko društvo „Ivan Cankar" je priredilo zadnji četrtek koncert. Poleg nekaj narodnih in partizanskih pesmi je bilo na sporedu precej zahtevnih skladb novejših skladateljev kot Adamiča, Groebminga, Lajovica, Ravnika in Danila Švare. Številno občinstvo je z veseljem sprejelo lepo pesem.

Po koncertu smo bili pri pevovodji tov. V. Švari, da bi ga povprašali to in ono. Ni tako lahko najti tov. pevovodjo doma, čez dan ga zadržuje poklicno delo in ako ga zvečer ne ujameš ob določeni uri, ga boš zopet našel na delu: na vajah s pevskim zborom.

Ko poslušamo lepo izvajan koncert «Ivana Cankarja», si ne mislimo, s kakimi težavami se mora boriti ta kvalitetni zbor. Društvo je imelo že kmalu po osvoboditvi primerne prostore za svoje delo. Toda prišli so zavezniki in prostor zasedli. Do lanskega poletja je društvo gostovalo v palači na ul. Carducci 6 in sedaj se vrše vaje v krožku Rdečega. Če pomislimo, da tvorijo jedro zbora Sentjakobčani in da je ta krožek tam nekje pri ul. Rossetti, potem je jasno, da je treba že za same vaje precej dobre volje. K temu se pridružijo še težave take vrste kot: letošnja huda zima z burjami, snegom in poledicami; nadalje za ženske nevarnost nadlegovanja s strani zavezniških vojakov na povratku od vaj; potem se lahko zgodi, da vaje odpadejo, ako ima gostitelj kak važen masovni sestanek; prav pogosto pa odtegne pevce in zlasti pevke od obiska vaj delo v drugih organizacijah; in končno je prostor za razmeroma obsežen zbor majhen, tako da pevovodja zbora nikoli ne sliši tako kakor njegovo petje doni v večjem prostoru. (Tako se je prav zadnjič zgodilo, da je moral zbor nastopiti, ne da bi imel možnost imeti eno samo vajo — generalko — v dvorani, kjer je priredil koncert.) Zaradi vseh teh neprilik se je izvedba koncerta zakasnila za kaka 2 meseca.

Zbor šteje že čez 60 rednih članov. V glavnem je zbor isti, kot je bil še pred razpustitvijo po fašistih. Material ni slab, toda manjka mladina, toži pevovodja in predsednik društva. Zlasti moške mladine ni. Vse preveč se poznajo posledice razkrajajočega delovanja raznih fašističnih dopolavorov — ako jim ne moreš nuditi dovolj zabave in jih na ta način pritegniti, pa jih ni.

Za v bodoče ima zbor obljubljen prostor v poslopju, kj bo pa šele čez mesece uporabno, ko se bo popravilo.

Za sedaj namerava zbor naštudirani spored ponoviti še tu in tam okrog Trsta, potem bi pa obiskal še nekatere kraje v coni B. Da bi šli po vzgledu «skamperla» tudi v Slovenijo? Predvsem sem mnenja, pravi pevovodja, da moramo biti še dokaj bolj sigurni v izvajanju. Druga je pa finančna plat vprašanja: misliti je treba, da so člani zbora v glavnem ljudje, ki žive z dru-

žinami od svojega dnevnega zaslužka in da bi bilo torej treba izostali zaslužek nadoknaditi. Sicer pa, se bo še videlo...

Načrti glede bodočega programa? Zastavil sem si namen, izvaja tov. pevovodja, s svojim zborom posredovati ljudstvu moderno glasbo. Videli ste, da so že na našem naštudiranem programu nekatere čisto moderne pesmi in ne more se reči, da niso bile ugodno sprejete. Tudi pevci jih radi pojejo. Delal sem v tem smislu že zunaj, v vaški cerkvi. In reči moram, da se je ljudstvo modernih skladb tako privadilo, da starih še maralo ni več. Jaz sploh trdim, da mi res, da bi ljudstvo moderne glasbe ne maralo, le privaditi se mora nanjo. In videli boste: naš bodoči program bo ves moderen in ne skrbi nas, da ne bi z njim uspeli.

Poslovili smo se od tov. pevovodje z željo, da bi tako njegova stremljenja kakor požrtvovalnost njegovih ljudi že vendar našla ugodnejše pogoje dela.

Blaž Arnič

(nadaljevanje iz prejšnje številke)

Ko je prejel diplomo na Dunaju, je šel v Pariz. To potovanje mu je zelo razširilo obzorje, spoznal je Stravinskega in poslušal mnoge sodobne skladatelje.

Leta 1938 je bil imenovan za profesorja na Glasbeni Akademiji v Ljubljani, kjer deluje še dandanes. Med okupacijo se je takoj v začetku pridružil Osvobodilni fronti in bil eden glavnih organizatorjev in aktivistov med kulturnimi krogi v Ljubljani. Dvakrat je bil zato zaprt in kasneje interniran v Dachau-u.

Arnič je svojsten po svojem načinu komponiranja, je poln invencije, ni premoderen, nasprotno, giblje se v nekem poznoromantičnem slogu, vendar je izviren in močan v izrazu in ima kar se tematične obdelave tiče nekaj podobnosti z vodilnim ruskim skladateljem Špštakovičem.

Napisal je štiri simfonije, mnogo simfoničnih pesnitev, med njimi „Gozdovi pojejo" in Pričakovanje, kjer slika duševno razpoloženje in borbo med okupacijo. Napisal je tudi violinski koncert, ki je bil izvajan lani z lepim uspehom tudi v Zagrebu, 2 tria, 2 kvarteta in koncert za violončelo. Povsod, kjerkoli se njegove skladbe izvajajo, dosegajo velik uspeh, tako pri publiki kot pri kritiki.

Po mnenju Arniča samega je njegovo najboljše delo Simfonija Duma, ki je nekaka apoteoza slovenstva in obenem njegova osebna izpoved.

K. Rupel

Bralne vaje za prosvetna društva

FRAN ERJAVEC

Ni vse zlato, kar se sveti

Drugega dne je stopal Čerin kakor prerojen po dolini proti domu. V trgu, kamor je prišel s pošto, se ni prav nič mudil in tudi dalje se ni nikjer ustavil. Samo pri Dragarju se je oglasil. Ni še dobro sedel, že je postavil krčmar predenj polič vina; a Čerin ga je nalahno odrinil.

„Pred južino ne pijem."

„Ti ne piješ pred južino?" je rekel krčmar porogljivo in se zakrohotal. „Morebiti misliš danes maševati?!"

„Maševati ne mislim ne danes ne jutri, izpovedal bi pa lehko nekoga, prav za potrebo."

Zadnjih besed Dragar ni razumel. Neumno in prisiljeno se je zasmejal, potem pa rekel: „Morebiti pa zopet ni tistega, ki izpod palca uhaja? Čudno bi ne bilo: ti si bil nekje po svetu in pot žre. Pa kaj zato? Saj veš, kje se pravi pri Dragarju!"

„O vem, vem. Pa nisem prišel pit. Pokaži mi pismo, ki ga je spisal zadnjič dohtar!"

„Kaj, zastran senožeti na Logu?"

„Da, tisto".

Krčmar je prišel s pismom in ga nekako sumljivo pomolil Čerinu. Ta ga je pogledal in v istem hipu raztrgal na kose, hkrati pa podal Dragarju dva stotaka.

„Tako, zdaj sva bot in pa z bogom!"

Dragarju je zastala beseda v grlu. Začuden je obstal in pogledoval zdaj na stotaka v roki, zdaj zopet za odhajajočim Čerinom. Moža je obhajalo neko čustvo, ki bi se dalo izreči z besedami: „Tega ptiča pa menda ne boš več skubel."

Na domu so bili v tem že v hudih skrbeh, zlasti gospodinja. Rekel je bil, da gre za dva ali tri dni z doma, a danes teče že peti dan in še ga ni od nobene strani. Da bi se mu ne bila dogodila kaka nesreča! Žena je že pripravljala južino, ko Tonček v izbi zavrisne: „Oče, oče!" in steče iz hiše. Anica pa za njim, očetu naproti. In kako dober in prijazen je danes oče, tak že dolgo ni bil. Zdaj stisne tega zdaj onega k sebi in veselo odgovarja na mnoga vprašanja. Prisrčno pozdravi tudi ženo, ki je pustila južino in stopila za otrokoma.

„Kajne, dolgo me ni bilo? Zato bom pa odslej vedno doma, vedno pri vas, v petek kakor svetek."

Čerinka je strmela v moža, ki se ji je zdel ves drug, in ni vedela, ali sme verjeti svojim očem.

Popoldne je Čerin ženi pripovedoval, kod je hodil zadnje dni in kako se mu je godilo. Povedal je vse po resnici in pravici. Tudi tistega ni zamolčal, kako ga je Pologarjev profesor lužil in stružil. Svojo pripoved je končal z besedami: „Menil sem, da ti prinesem kovanega zlata in srebra iz laških ravnin. Tega sicer ni, prevarilo me je. A prinesel sem ti nekaj drugega, kar je morebiti še več vredno. Starega Čerina, tistega lehkoumnega in malodobrega, sem slekel in ga pustil pri Lahih, domov pa prinesel novega, preustrojenega."

Čerinka je bila vsa blažena, srce se ji je tajalo pri teh besedah. Tako njen mož še nikoli ni govoril. O da bi ostal tak!

In ostal je. Izprva ga je še v časih napala izkušnjava, a vselej se je še o pravem času domislil moške besede, ki jo je bil dal profesorju. Vse se je čudilo temu preobratu, ker si ga niso vedeli razlagati.

Poleti je dal Čerin pobeliti in počediti zgornjo izbico, ako bi profesor prišel. Prišel je res in ostal pod Kolkom ves mesec; in prihajal je potem vsako leto za nekaj tednov. Tega prihoda je bila vedno vsa družina vesela. Vsako leto se je potem pri gospodarstvu kaj delalo in popravljalo, zdaj gnojišče, zdaj mlečni hram, potlej hlev in prihodnje leto zopet kaj drugega. In vse se je kasneje pokazalo za potrebno in koristno. Ko je dorasel Tonček in nastopil gospodarstvo po očetu, je bila Čerinova kmetija pod Kolkom zopet prva v dolini kakor nekdaj, morebiti pa tudi boljša.

Čerin je na stara leta rad pravil svojim vnukom, kako je našel zlato rudo v ogradi in kako jo je prodajal po svetu. Pa ni bilo zlato, temveč neki ničvreden smrad, a vendar je po njem našel nekaj, kar je več vredno ko zlato in srebro, namreč dobrega prijatelja. Rad je tudi učil in svaril mladi svet, naj se ne da preslepiti, kajti

ni vse zlato, kar se sveti.

(Konec)

CIPER - opomin britanski vladi

Reportaža o zločinih angleškega imperializma nad ljudmi in deželo

Malarija — stari bič Cipra, še vedno terja svoje žrtve

TA HRIBOVSKI KMET JE PRAVKAR NA ROKO MLEL KUHANO PŠENICO — GLAVNO HRANO — IN ZDAJ POČIVA OB VRATIH SVOJE KOČE. BRITANCI SO ZELO REDUCIRALI MALARIJO, KI PA ŠE VEDNO ZAHTEVA DOSTI OTROŠKIH ŽIVLJENJ

Pod tem naslovom je objavil Anglež Tyfe Robertson v londonski reviji „Picture Post" pričujoči članek, ki pomeni strahovito obtožbo sicer toliko hvaljene angleške „zapadne demokracije". Vrednost tu navedenih podatkov je toliko večja, ker jih je iznesel očividec in — Anglež.

Tisti Ciper, ki ga pozna povprečen obiskovalec, dela vtis prijetnega kopališča za počitniški oddih. To je sončen, prijeten kraj, kjer lahko dobro ješ in se prijetno zabavaš, domačini so prijazni in gostoljubni ter vedno pripravljeni pokazati svoj izrazit smisel za humor. Vendar pa obstoja še drugi Ciper, ki ga ne boš nikolj spoznal, če ne prodreš pod njegovo turistično površje.

Drugi Ciper ni tako prijeten, vendar je prav, če ga spoznate, kajti to je vaš otok. Od l. 1878., ko smo ga vzeli Turkom, je v sestavu britanskega imperija in od l. 1925. predstavlja njegovo kronsko kolonijo. Nad njegovimi prebivalci (sedaj jih je 370.000) so vladali tujci 300 let, in sicer Križarji, Benečani, Turki, Britanci. Kako so se počutili v 68. letih britanske vladavine? Kaj si mislijo o nas?

Tri tedne sem preživel med njimi in našel odgovor na zgornji vprašanji. Razgovarjal sem se z osebjem kolonialnega urada, prijaznimi, toda s predsodki obremenjenimi ljudmi, ki nimajo nikakih družabnih stikov z domačini; dalje s Ciperčani vseh poklicev: s poslovnimi ljudmi, umetniki, profesionalci, duhovniki, občinskimi svetniki in z onimi siromaki, ki nosijo vse prej navedene na svojih plečih — namreč z ubožnimi kmeti, ki se znojijo na tej žareči, izmučeni zemlji, ali pa se z muko vlačijo, z motiko v roki, po zelenih dolinah med visokimi hribi. In odgovori, ki sem jih dobil, vam gotovo ne bodo všeč.

Saj razumem težave, s katerimi se bori vlada na Cipru: siromašno, nizko stoječe gospodarstvo, ki sloni na primitivnem poljedelstvu, kmetovalci navezani na zastarele metode, včasih neverjetno nasprotni dobro mišljenim načrtom. Vendar, tudi če upoštevamo vse te težave, mora vsak svobodno misleč človek britansko vlado na Cipru vedno obsojati. Ciper je ekonomsko bolan in politično vročičen in za nepoučenega britanskega čitatelja je najmočnejši in najbolj poniževalen dokaz, da je tu britanska uprava popolnoma odpovedala, v naslednjem dejstvu: *najbolj goreča želja prelezne večine Ciperčanov je, da se reši britanskega imperija in se združi z Grčijo*, ki je vendar ena najrevnejših in strankarsko najbolj razbitih držav na svetu.

Če nas (t. j. Britance; op. prev.) narodni ponos ovira, da to razumemo, je prav tako težko razumljivo, zakaj naj bi Ciperčani čutili kako naravno nagnjenje do Britancev in kaj drugega kot zaničevanje in nepriaznost do britanskih uradnikov, ki jim vladajo.

Med Grki tega otoka — in 80% njegovih prebivalcev je Grkov — je želja, da se združijo z Grčijo globoka in pristna; to željo izražajo z besedo „Enosis". O njem sem se pogovarjal z ljudmi vseh razredov. Samo dva grška domačina sta bila proti združitvi, pa še ta dva nista zanikala iskrenosti te zahteve. Vsak grški časnik na Cipru zahteva „Enosis" in vsaka politična stranka, od levice do desnice, se je za to borila. To besedo boš videl zapisano — ilegalno — na stenah. Toda za britanske uradnike na Cipru je zahteva za „Enosis" 1.) neresna, 2.) vsiljena od zgoraj, 3.) podpihovana od cerkve, 4.) podpihovana od Rusije, 5.) samo slepilo za nagajanje vladi. Samo zadnja trditev je na nek način resnična; s tem mislim samo to, da gibanje za združitev z Grčijo morda ne bi bilo tako močno, če bi bila britanska vlada na Cipru ekonomsko dobra in politično liberalna.

Za razumevanje abnormalnih povojnih razmer na Cipru je potrebno poznati predvojne razmere, ki pa jih lahko označimo z eno samo besedo: siromaštvo. Otok je pretežno poljedelski. Od njegovih 370.000 prebivalcev jih okoli 28.000, ki živijo v 641 vasch, direktno zavisi od poljedelstva. Večina je zemljiških lastnikov, dasi se vznemirljivo večajo vrste poljedelskih dninarjev brez zemlje in ciper predvsem zaradi odvzema zemljišča prezadolženim kmetom. Jasno je, da blagostanje otoka zavisi od prospeha kmetijstva. Siromaštvo pa je strahovito, široko razširjeno in neozdravljivo. Posledica teh razmer je bila neverjetna birokracija in širok razmah kaste trgovcev, finančnikov in profesionalcev.

Poljedelstvo je na Cipru, kot rečeno, siromašno in zaostalo. Voda je silna redkost, a vlada se je v pogledu preskrbe z vodo samo igrala kljub široki propagandi v zvezi z nekimi majhnimi načrti v novejšem času. Večina žitnih polj na ravnini zavisi od spomladnega dežja. Ko je ta v letu 1933 in 34 izostal, so morali poklati na tisoče glav živine in v mnogih predelih tega otoka, ki je sicer opremljen z dobrimi cestami in transportnimi sredstvi, so bili ljudje prisiljeni jesti drevesno skorjo, korenine in travo. Voda pa je samo ena vseh tegob, ki tlačijo Ciperčane. Zastarel način življenja, lakote in poljedovano pravo in običaji so povzročili katastrofalno ločitev duhov. Vendar sta dva najtežjih problemov odplavljanje zemlje in oderuštvo.

Odplavljanje zemlje na Cipru je grozno. Težko si predstavljaš škodo, ki je je v nekoč plodni deželi povzročil brezobzirni pohlep in pa stoke dolgotrajne revščine z njenimi posledicami — dolgovi. Ciper je nekoč slovel po svojih gozdovih. Danes pa je ravnina skoro brez dreves in tudi nekoč gozdnato gorovje na severu je golo ter brez obrambe proti vremenskim neprilikam. Tu vidiš vse klasične znake erozije (odplavljanja zemlje). Veter, dež in topeči se sneg odplavljajo zolo površje hribov, reke, ki jih na njihovi poti nič ne ovira, pa odnašajo nove sloje dragocene naplavljene zemlje vsako zimo v morje.

Prihodnjič

Pokopališče ladij

Reportaža o težkem življenju mornarjev in njihovih nevarnih morskih poteh

Ponekod je plast zemlje že tako tanka, da posejano seme ovene še preden vzkali, v ravninah pa morajo pustiti polovico orne zemlje po nekaj let neobdelano, orati pa jo morajo celo dva do trikrat.

V siromašni poljedelski družbi so dolgovi nekaj običajnega; vendar pa so britanski zakoni uvedli na Cipru sistem dolgov, skoro podoben kot v Indiji, s tem, da so spremenili tradicionalno obveznost dolgov v hipotekarne dolgove, z jamstvom na nepremičninah. V divjasetih letih sta postala dežela in kmečko prebivalstvo gol instrument za dolgove.

Naj govorijo številke!

V letu 1929, ko so izvedli o tem preiskavo, je bilo okoli 80% kmečkega prebivalstva v dolgovih. V letu 1934 so ocenili vse dolgove kmetov na 2 milijona funtov šterlingov, v letu 1929 pa so 5% zemlje s prisilno prodajo pograbile banke in upniki, pri čemer je pa treba upoštevati, da je ta številka še prenizko ocenjena. Strahovita potrtost kmetov, ko so bile stotine kmetij prodane na dražbi, je položaj še poslabšala. Vaški upniki so posojali semensko žito po 75% nih obrestih in njihove razlaščene žrtve so pogosto postale le malo mani kot sužnji.

Ciper je sicer poznal oderuštvo že pred prihodom Britancev, vendar pa je britanska vlada napravila ta otok za pravi raj oderuhov. V osmih letih so na račun dolgov v znesku 2,196.000 funtov šterlingov plačali bankam 3,023.000 funtov, nihče pa ne ve, koliko so banke zaslužile pri prisilnih prodajah po nizkih cenah in pri naknadnih preprodajah. Zadružno-kreditne družbe (zdaj omejene na 6%) si izposojajo posojila po 9 in 10%. V tej krogov, da je trditve službenih „tudi" oderuštvo pripomoglo k precejšnji zadolžitvi, prava ironija, vredna, da jo tu naglasim. Zdaj pa se nekaj o političnem položaju. Ko je liberalni idealizem dal Cipru ustavo, jo je pa imperialistični strah uničil. V zakonodajnem svetu je visoki komisar (kasneje guverner), ki je imel pravico veta, lahko uporabil kakršenkoli ukrep proti združeni opoziciji devetih izvoljenih Grkov, ki so predstavljali 80% prebivalstva (290.000 Grkov, 65.000 Turkov); kajti trije izvoljeni Turki so vedno glasovali skupaj s šestimi imenovanimi britanskimi uradniki. Z razširjenjem sveta v l. 1925 so to ugodno (za Britance, seveda! op. prev.) soraz merje obdržali. Ustavna nezmožnost, ki jo je poslabšalo siromaštvo dežele in obnašanje uradnikov, ki so skoro vsi prišli iz afriških kolonij, je dovedla l 1931. v letu nezaposlenosti in akutnega pomanjkanja, do „revolucije". Imenovati ta dogodek „revolucijo", pomeni zlorabljati besedo. To je bila samo demonstracija ljudstva, pognanega v obup. Niti en sam oficir, vojak ali stražnik ni bil ubit. In vendar se je vlada maščevala nad ljudstvom z najstrožjimi ukrepi. Več kot 2000 ljudi so aretirali, 10 pa so jih izgnali (vštevši dva škofa); ustavo so ukinili, prav tako pa tudi svobodo tiska, govora in zborovanja. Policiji so dali široka pooblastila za preiskave in aretacije ljudi, dočim so izvoljene krajevne oblasti razpustili. Politične stranke so proglasili za ilegalne. Vsakemu Grku so naložili samovoljne globe. Vsaka omemba „Enosis" je bila kazniva, kakor tudi iznašanje grške zastave, celo na šolskih svinčnikih. Učenje grške in turške zgodovine je bilo v šolah prepovedano. Helenizem so hoteli uničiti — no, danes pa je to najmočnejša sila na Cipru.

Vojna nevarnost je prinesla prvo olajšanje represivnih ukrepov. Od l. 1929 so začeli podtalno delovati delavski sindikati, zaradi česar so okrivljene voditelje aretirali, kaznovali z globami ali pa zaprli. L. 1937 so majhnemu številu dovolili javno delovati. Nato je v začetku vojne oficielna sovražnost popustila in v enem letu je bilo organiziranih ¾ delavcev. L. 1944 je bil z vladnim dovoljenjem osnovan odbor 18 članov Združenja delavskih organizacij (sindikatov) vsega Cipra; vendar pa so šele pri koncu vojne, januarja 1945, dovolili njegovemu generalnemu sekretarju, da je šel zastopat Ciper na svetovni sindikalni kongres v Londonu. Vendar pa nobena stvar tako jasno ne dokazuje pravega stališča ciperskih oblasti napram sindikalnemu gibanju kot zgodovina omenjenega Vseciperskega odbora! Tri dni po končani vojni v Evropi je namreč policija vdrla v urade odbora, zaplenila vse knjige in listine ter aretirala 18 najbolj aktivnih, najbolj informiranih in najvplivnejših voditeljev tega gibanja. Po dolgotrajnem procesu so vseh 18 proglasili za krive upora; dvanajst so jih obsodili na 18, šest pa na 12 mesecev zapora, ki so ga morali odsedeti.

Ni mi mogoče podati številk o moči posebnih političnih strank. Številčno je najmočnejša „Pek", ki je desničarska stranka kljub temu da jo sestavljajo v glavnem kmetje. Po solidnosti svoje organizacije in po energiji, ki jo kaže, pa je dosti močnejša stranka „Akel", ki je politično istovetna s sindikalno zvezo. Sindikati imajo okoli 15.000 članov, „Akel" pa približno 5.500, in sicer komunistov. To so strašila za vlado Cipra. Oni imajo zasedeno večino odgovornih mest v sindikatih in njihova strankarska organizacija je vzorna. Pri zadnjih občinskih volitvah (samo v mestnih svetih so dovoljeni izvoljeni predstavniki krajevnih uprav) so „Akelovi" kandidati zmagali v 10 od 14 svetov čeprav stranka ni nastopila kot taka. (Obstojajo pa še nekatere stranke, ki združujejo najbogatejše kmete, ali pa velike delodajalce in še kaka stranka le kalnega pomena. Vse to le slabi enotnost ljudstva.)

Ciper sploh stoji pred zmešnjavami. Inflacija je resna. Plače so silno narasle, seveda pa ne tako zelo kot cene. Kljub ogromni denarni pomoči za izboljšanje stanja prehrane so se življenski stroški po vojni povečali po službenih podatkih za 250%, dejansko pa za 600-800%.

„Enosis", t. j. priključitve h Grčiji? To razgibano in prikupno ljudstvo ima presenetljivo vero v resnost principov, za katere smo se mi — in oni — borili v zadnji vojni. Hrabro so se borili in delali za nas, zdaj pa po pravici zahtevajo, da se jim dovoli združitev z „materjo Grčijo". Mogoče zdaj ne bi dovolili nobenega novega približevanja, ki je ignoriralo „Enosis".

Sončni otok, ki je drag Britancem, Britanci pa ne njegovim prebivalcem

VAS KALOPANYOTI, KI SE NEBOGLJENO RAZPROSTIRA VRH GRIČA NA SEVERNIH POBOČJIH OLIMPA, NAJVIŠJEGA VRHA CIPRA.

Kmetje demonstrirajo proti maksimiranju cen žita, ki so ga določili Britanci

MNOŽICA SE POMIKA PROTI URADU OKRAJNEGA KOMISARJA V NICOSIJI, KJER NAMERAVA PROTESTIRATI — S SIMBOLIČNIM RAZMETAVANJEM ŽITA — PROTI NIZKIM CENAM, KI SO DOLOČENE ZA NOVO ŽETEV. TO SO ČLANI „PEK"-a, ORGANIZACIJE DESNIČARSKIH KMETOV; MED NJIMI JE VIDETI VEČ VAŠKIH DUHOVNIKOV.

Ali tudi tebe trga

Če pomeni potrato dejstvo, da izdajamo mnogo denarja za nekaj, česar ne potrebujemo, potem je skrnina (revma, revmatizem) neznanska potrata. Mi vemo, da je ta bolezen nepotrebna, ne pa predstavljamo si pa, kako nezamno je draga. Po neki statistiki so izdale bolniške blagajne v Angliji v letu pred zadnjo vojno 40 milijonov funtov in to v gotovini. Kako škodo za narodno premoženje pomeni izguba treh milijonov delovnih tednov na leto, se ne da izračunati, se da le približno uganiti.

Ta ogromna potrata se uveljavlja v po vojni oslabelem evropskem gospodarstvu vedno huje, saj požira pri rastočem socialnem zavarovanju vedno večje vsote. Mi si kaj takega ne smemo več dovoliti, moramo se na vsak način omejiti, moramo odpraviti skrnino! Vsak uvideva to in vzak se začenja zanimati za bistvo, za vzroke te bolezni in za borbo proti njej.

Se začenja zanimati? Ali nismo že sedaj točno poučeni o vsem, kar zadeva to bolezen, bolezen, ki nastopa takc pogostoma, da boleha za njo že vsak dvanajsti bolnik? Ne, nismo! Skrnina je prenavadna bolezen.

Podobna je drugim vsakdanjostim: Vsak ve, kakšen je slon, koliko nog ima, kakšen nos, — le malo pa jih je, ki bi točno povedali, kako izgleda muha, koliko nog ima, kakšne oči, kakšen nos, čeprav jih je mnogo med njimi videlo v svojem življenju več muh kot slonov. Prav tako ve medicinska veda mnogo več o človeški, pri nas zelo redki bolezni bori-beri kakor pa o skrnini.

Sicer je kolikor toliko dognano, da nastane skrnina ne samo po okužbi, telesni nagnjenosti, motnjah v presnovi, prehladu, neprilikah v podnebju in poklicu, marveč tudi zaradi povečanih, vnetih bezgavk in zaradi slabih zob. Manj znano nam je bistvo skrnine: akutne in kronične sklepne bolečine, bolezni v mišičju, trganje v križu, protin v ledjih, kostni in hrustančni narasti, akutni ali kronični protin — vse to namreč obsega skupno ime: skrnina.

V boju zoper jetiko, proti raku, se je strnil ves svet, za boj zoper skrnino je zadostovalo nekaj raztresenih krdel. Ta bolezen ni namreč dovolj smrtna. Jetični človek ozdravi ali umre. Kdor boleha za skrnino, se ne more odločiti ne za to ne za ono: ne umre, a tudi ne ozdravi.

Gobavca, sprejmejo kot zanimivo redkost tako rekoč s kraljevskimi častmi v vsako bolnišnico, nezanimivi bolnik s skrnino se le s težavo prerine do kake bolniške postelje. Za take bolnike so namreč ambulatorij.

Polagoma uvidevajo, da je bolj važno uničiti muhe kakor pa postreliti nekaj levov ali tigrov, da je nujnejše bojevati se proti skrnini kakor pa proti kugi. Iščejo se povsod serumi, injekcije, ki naj bi ozdravile skrnino. Menda imajo na Dunaju že tako sredstvo, cutuvacin imenovano.

Proti tej bolezni so je združilo že mnogo držav, ustanovili so v posameznih državah odseke, ki imajo tjle načrt: pravočasno ugotoviti bolezen, izdelati natančen zdravilni načrt, skrbeti za suha stanovanja in delavnice, nadzorovati bezgalke in skrbeti za nego zob posebno v šolah. Čim več milijonov bo potrosila ta nova zveza, tem več milijard bo prihranila, milijard, ki jih sedaj požira skrnina.

Od konca do začetka

V filmskem ateljeju se je vršila seja. Udeležili so se je tehniki in pisatelj filmske družbe. Edina točka na dnevnem redu je bila: nov film. Završili so vsako romantično (na vrsto bi moral priti to pot že vnuk grofa MonteCrista) in zgodovinsko snov, prav tako meščanske drame in vaške idile. Občinstvo si želi izpremembe. Variatio delectat. In po dališem razmotrivanju so jo iztaknili. Nekaj senzacionalnega! Predvaja naj se dejanje tako rekoč v nasprotni smeri, od konca do začetka. Pisatelj je dobil nalog, naj sestavi preprost dogodek. Ta dogodek se spravi na filmski pas, nakar nastopijo tehniki, ki morajo posamezne filmske slike tako razvrstiti, da se dejanje začne s koncem in konča z začetkom. Kako to napraviti, je pač njihova skrb, zakaj so pa tehniki!

Pisatelj je predložil odboru, upoštevajoč njegove želje, tole kratko in preprosto dejanje: V gostilno stopi gospod, sede k mizi in naroči vrček piva. Pivo mu tekne. Naroči si drugi, tretji in še četrti vrček. Nato plača in zapušča — nekoliko negotov v hoji — gostilniško sobo.

Po tehnični preureditvi — tehniki so se bili to pot zares postavili — se je odigralo v filmu dejanje, zvesto geslu: od konca do začetka, takole:

Vrata v gostilno se odpro in ritenski gredoč se bliža mlad gospod precej dobre volje. Nekoliko se mu zapletajo noge. Prav tako stopajoč nazaj prihaja plačilni natakar, seže v žep in plača gostu zapitek, ki ga ta šele misli napraviti. Nato se obrnjen stran približa gostu pikolo in postavi predenj prazen vrček. Gost dvigne vrček k ustom in iz ust mu privre pivo v vrček. Po tretjem dvigu vrčka k ustom je vrček poln peneča se piva. Pikolo odnese poln vrček in mu prinese praznega. Končno je gost na ta način napolnil štiri vrčke. Ko mu je pikolo odnesel četrti polni vrček, zapušča gost zopet stopajoč nazaj in trezen gostilno.

Vse dejanje je podobno nori prikazni, je na prvo pomembnejše kot se dozdeva. Tako vidi plačilni natakar v našem filmu: „Od konca do začetka" v bodočnost, ko plača gostu, bolje rečeno „dobavitelju" zapitek, ki ga ta šele namerava napraviti. Dejanje v takem filmu postavlja vso našo miselnost, posebno pa zakon o vzroku, popolnoma na glavo.

Kako je sprejelo občinstvo to „zarobe"-upriziritev, poročilo se omenja, najbrž počiva ta nenavadni film v kakem arhivu, ker se ljudje niso mogli zanj navdušiti.

NA POGANCIH

Napisala: *Ilka Vaštetova*

„UPOR“

Čas: **Leta francoske okupacije**

odlomek iz še nenatisnjenega romana

V družbi s staro Manico je Cilika prevzela tudi skrb za siromake in bolnike v vasi.

Nekoč — bilo je že v pozni jeseni — sta nesli stari Oblakovki, ki je že dva meseca ležala v postelji, nekaj jedi in vina in spalno srajco, ki jo je Iza dala zanjo. Ko sta stopili v nizko kočo, je Cilika potisnila robček na nos. V koči je vladal strašen duh. Edino okence je bilo zaprto in muhe so brenčale po umazanem ležišču.

„Nekaj sva vam prinesli“, je rekla Manica in hotela izpraznjevati veliko košaro na klop poleg ležišča.

Starka ni odgovorila. S trdim, sovražnim pogledom se je postrani ozrla na Cilko, ki je položila srajco starki na posteljo.

„Nu, ali vam je všeč?“ je vprašala Manica in pokazala na srajco iz finega tankega platna.

„Kaj mi nosiš to!“ se je namesto zahvale zadrla starka. „Brez te cunje bi prav tako strohnela v grobu, kakor bom z njo!“

„Eh, Oblakovka, ne bodite tako surovi! Zahvalite se gospodični, da že dva meseca skrbi za vas!“

Zdajci se je starka opria na komolec in se napol dvignila v postelji in pokazala z iztegnjeno roko skozi okno na pogorišče, zaraslo z grmovjem. Iz starih kalnih oči je švignil na graščakovo hčerko pogled, poln sovraštva.

„Kaj? Glej tisto pogorišče! Moj ded je imel bogato kmetijo, pa mu je graščak Mindorf vse pobral, požgal in še deda zapri v grajsko ječo, češ, da se je tlaki upiral. In zdaj, ko mi grajska gospoda vrača od časa do časa kakšno drobtinico od tega, kar je njen predmik ugrabil mojemu dedu — zdaj naj se ji za to še zahvaljujem! Prekleta sodrga gosposka! Ven!“ je zapovedujoče iztegnila koščeno roko.

Plašno se je Cilika umaknila in zbežala iz koče. Manica za njo. Vsa razburjena je Cilika doma stekla po stopnicah v drugo nadstropje.

„Mamica Iza! Pomisli! Stara Oblakovka me je zapodila!“ je planila v delovno sobo. Glas se ji je prelomil od razburjenja.

„Cili!“ jo je opomnil oče.

Dekle se je ozrlo in zagledalo v naslonjaču pri mizi gosta.

„Oprostite“, se je priklonila, se zdrznila in skočila h gostu: „O! Stric grof! Kako sem vesela, da vas Francozi niso ubili!“ In krepko mu je stresla roko.

Bil je res grof Hohenwart, ki so ga bili Francozi že pred meseci izpustili iz ječe. Smejal se je njeni vihri in dejal mežikaje:

„Pa si postala močno navdušena francoska državljanka, odkar se nisva videla.“

„Uh!“ je zaničljivo našobila zajčjo ustnico.

„Nu, kaj pa sta imeli s staro Oblakovko?“ se je zanimala Iza in potegnila Cilko k sebi na nizek stoiček poleg naslonjača.

„Oh, veš, tako je bilo“, je Cilika začela in opisala ves dogodek.

„Nesramna ženščina!“ se je jezil Langer, „vidiš, Iza! Saj sem ti že tolikokrat dejal, da je ves tvoj trud zaman. Teh ljudi si ne pridobiš, pa četudi bi jim razdelila polovico posestva.“

„Tako je. Čim več jim damo, tem več zahtevajo“, je pritegnil Hohenwart s prepričanjem.

„Ker jim nikoli nočemo dati vsega, kar jim po pravici gre“, je mirno izjavila Iza.

„Iza!“

„Kaj pa naj bi jim po vašem mnenju dali, gospa Iza?“ je s posmehom vprašal bivši glavar in se udobno zleknil v naslonjaču.

„Vse, kar so predniki našega ljudstva nekoč imeli, pa jim je vsiljeni jim fevdalni sistem vzel.“

„In to je?“

„Pravzaprav samo dvoje: zemljo in oblast.“

„Hudič! To ni veliko! Hahaha!“ se je zasmejal grof.

„Grof! Ali se spominjate razgovora, ki smo ga nekoč imeli pri baronu Zoisu? Ali še veste, kaj nam je pravil profesor Vodnik o starih Slovenih, prednikih našega ljudstva? Z mečem v roki so si osvojili to zemljo in doslej jih nihče ni mogel pregnati z nje. Torej je po vsej pravici ta zemlja njihova do današnjih časov.“

„Hm“, je v zadregi zagodrnjal bivši glavar.

„Kljub temu so izgubili svobodo“, je nadaljevala Iza. „Ne morda zato, ker bi ne bili dovolj hrabri, da bi jo branili. Ne. Zvijačni sosedje, francoski Germani, so si nadeli krinko krščanstva, razdvojili narod v dve stranki in ga potem z lahkoto podjarmili.“

„Ampak Iza!“ je protestiral Langer in se vrgel v naslonjač poleg žene, da je peresje zaškripalo pod težo njegovega obilnega telesa.

Lepa žena pa je resno pojasnila:

„To je zgodovinsko dejstvo, dragi Franc. S svobodo so Slovenci izgubili svojo demokratično oblast. Prej so živeli kot enakovredni člani svojih zadrug. Volili so iz svoje srede starešine in vojvode, ki so vladali po ljudski volji. Zdaj pa so jim zavladali vsiljeni tujci, fevdalci — posvetni in cerkveni, ki so si lastili vso pravico do ljudi in zemlje. To je krivica, ki se je našemu ljudstvu zgodila. Te krivice se ljudstvo še vedno dobro zaveda. Dokler se ta krivica ne popravi, ljudstvo po vsej pravici sovraži svoje zatiralce. Odkrito vama povem: kadar se peljem skozi vas in čutim od vseh strani zaničljive sovražne poglede naših tlačanov, ki jih ni mogoče podkupiti z nobeno dobroto — takrat mi vselej sili kri v obraz, tako globoko čutim, da je v našem nasilnem početju nekaj nesramnega, civiliziranega človeka nevrednega.“

„Ampak — dovoli, Iza! To so vendar že revolucionarne jakobinske ideje!“

„A čista resnica, dragi gospod Langer“ je z nesramnim posmehom priznal grof. „Toda bati se nam zaenkrat še ni treba. Sicer nam je pred dvajsetimi leti res grozila nevihta iz Francije. Ampak ostalo je le pri bliskavici za gorami. Nam se takšne revolucije ni treba bati. Saj nam je lanski ljudski upor proti Francozom na Dolenjskem dokazal, kako naše ljudstvo ljubi svojo cesarsko oblast — hahaha!“

V Izin bledi, shujšani obraz je stopila živa rdečica sramu in jeze nad prijateljevim nesramnim posmehom.

„Grof! Sami najbolje veste, da je bilo ljudstvo k tistemu uporu zapeljano! Prepričana sem, da je marsikdo prav ob tem uporu izpregledal.“ Glas se ji je potresel.

Langer je položil roko na ženino laket.

„Lepo te prosim, ne razburjaj se!“

Iza pa ga je živahno zavrnila:

„Pusti me, naj povem še tole: Dosti sem razmišljala o ponesrečenem uporu. Prišla sem do spoznanja, da je bila tista nesreča našemu ljudstvu potrebna.“

„Potrebna?“ se je začudil Hohenwart.

„Da. Ljudstvo je izpregledalo in vrnilo se bo k samemu sebi.“

„Hm: Ne razumem, kaj mislite s tem: k samemu sebi — “

„Nu, k tistemu pravcu, po katerem je hodilo še pred sto leti v svojih kmečkih puntih.“

„Mhm! Ha! Za vraga! Če vas človek posluša, gospa Iza, bi ne verjel, da ima pred seboj — graščakinjo.“

„Graščakinjo, ki ima pod seboj tlačanke, kakršna je — stara Oblakovka, kaj ne? Hahaha!“ se je Iza sproščeno zasmejala. Potem se je zresnila in dodala: „Nu, ohranila sem si svobodo duha, četudi sem svoj živ dan med vami, zakrknjenimi fevdalci. Vzgajal me je pač oče, ki me je naučil ljubiti resnico in pravico. Zato vem, da ima stara Oblakovka — prav.“

Zdajci je planila kvičku Cili, ki je dotlej naslanjala glavo ob Izina kolena.

„Mamica Iza!“

„Pst! Dete, ti tega še ne razumeš!“ jo je pomirila lepa mačeha in si pritisnila robček na usta, ker jo je napadel močan kašelj.

Primorcem!

Ti rod junaški, rod trpeči,
občutil bič si mnogokrat,
vihtel ga tujec je besneči,
vihtel ga je celo tvoj brat.

Zdaj vate se svojat zaganja
volkov požrešnih celi trop,
vendar Slovan se ne uklanja,
Slovan nič več ne bode rob.

Dovolj je dragocene krvi,
dovolj že naših je grobov,
mi v borbo smo stopili prvi,
da rešili bi se okov

Kar kratite nam zdaj, prinese
gotovo res bodoči čas,
kadar resnice se raznese
po svetu vsem mogočni glas.

Na Vzhodu nova zarja sije
in svetlo sonce vstaja nam,
po svetu vsem svetlobo lije,
oznanja nov, blesteči dan.

Marica

Priobčeno pesem je poslala Ljudskemu tedniku tov. Poljanec Marica iz Črnič pri Ajdovščini. Želeli bi, da bi se tovarišica še kaj oglasila, morda tudi v prozi.

Jack London: Kristof Dimač

Priredil in narisal Bambič Milko

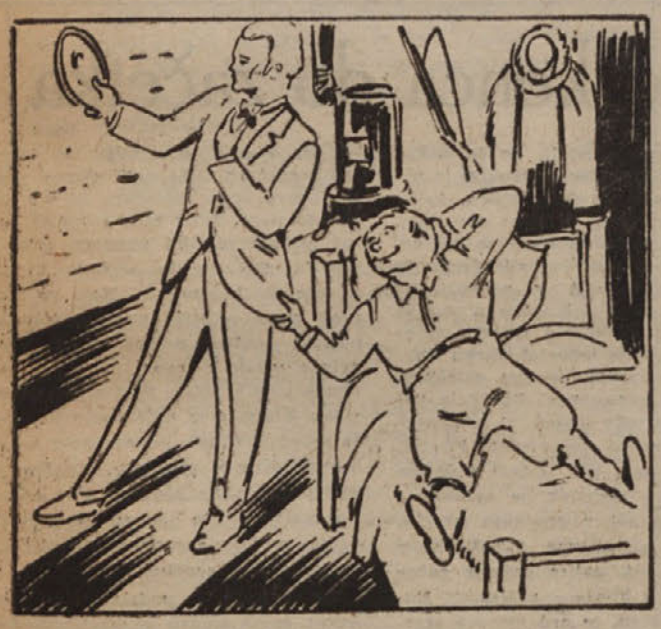

73. Ne dolgo po svoji vrnitvi v Dawson, je Dimača doletela čast, da ga je nepričakovano povabil na večerjo polkovnik Bowie, deželni poveljnik. Čok ga je kar zavistno gledal, ko se je tlačil v praznično obleko. „Če pomislim, da si jo kupil v starinarni“, je dejal, „moram priznati, da ti dobro pristoja. Samo malo pretesna je. Ako boš preveč jedel, bo nevarno. Pa tudi ženskih rutic ne pobiraj s tal, da ti zadaj kaj ne poči. Zakaj neki te le vabi polkovnik Bowie?“

„Ne vem. Morda je slišal, da sem odkril Jezero presenečenja. On ima dobre finančne zveze, kar je važno za osuševanje jezera. Sama bi tega ne zmogla.“

74. Med mnogimi odličnimi gosti polk. Bowie je Dimač koj opazil svojo znanko Joy Casteli. „Počutim se kot riba na pesku v tem orientalskem razkošju, ji je priznal, ko ga je veselo pozdravila. „Tu, v severni divjini sem čisto pozabil, da imate ve ženske tudi lehti, pleča in noge.“ „Nikdar ne morem pozabiti, da ste mi rešili noge, takrat ob „Babjem potoku“. Zato sem naprosila gospo Bowie, da vas nocoj povabi semle, ker vam imam nekaj povedati.“ Joy je znižala glas, ko je nadaljevala: „Ali veste, da se je potok Mono izkazal za strahovito bogatega? Je pa tam delež številka tri, ki ni še vpisan v zemljiško knjigo. Osvojil si ga je Johnson, o katerem pa že dober mesec ni več sledu.“

75. Pri večerji je bilo Dimačevo mesto ob Jeyevi strani. Tedaj mu je zaupala, da se bo jutri razglasil poslednji poziv Johnsonu: ako ne vpiše svoj delež v šestih dneh, izgubi pravico do njega. V tem primeru bo delež dobil tisti, ki si ga zakonito osvoji in prvi vpiše v zemljiško knjigo. Izvedenci cenijo, da je ta delež vreden najmanj milijon dolarjev. Ker pa je potok Mono odaljen od Dawsona 100 milj, bo potrebno razpolagati ob poti s več dobrimi pasjimi vpregami. In te naj si Dimač še nocoj preskrbi, ker jutri jih ne bo dobil več za noben denar.

„Samo, ako boste zmagali v tej dirkalni tekmi za vpis deleža“, je Joy zaključila, „se mi bo vest pomirila za ono, kar sem vam nakuhala.“

Špijonski roman

★ DVOBOJ ✠

ŠEJNIN

Leontjev se je zbudil, ker je čutil na sebi srepi, hladni pogled neke osebe. Toda v kupeju mednarodnega vagona ni bilo nikogar razen njega. Vrata so bila zaprta kakor poprej in varnostna verižica na njih je pomirjevalno požvenketavala. Vlak je drvel in rahlo poskakoval na stikih tračnic. Bilo je zelo pozno, morda okrog treh zjutraj. Za temnim oknom je naglo letela mimo noč. Veter je tulil, redkoma so švignile mimo luči izogibališča ali postajališča, brzojavni drogi so medlo sinili iz polmraka in se mimo leteč priklanjali.

Kupé je bil slabo razsvetlen s sinjo nočno svetilko, vendar pa je bila ta svetloba, da se je Leontjev uveril, da je sam.

Zaspati pa ni mogel več. Nemir, ki ga je tako nenadno in gospodovalno prebudil, ni prenehal. Kakor vselej v zadnjem času ju tudi takrat otipal najprej vzglavje postelje, da se je prepričal, ali je tam listnica, v kateri je hranil načrte in račune sovjetskega topa. Listnica je bila na svojem mestu. Vrata so bila zaklenjena. Nič nenavadnega se ni zgodilo. In vendar je Leontjev jasno čutil dotik tujega, hladnega, opazujočega pogleda.

A nemir ni bil nič novega za Leontjeva. Zadnje mesece se ga je polaščal nerazumljiv in vznemirljiv občutek, da ga nekdo neprestano in vztrajno nadzoruje. To se je začelo tedaj, ko je prišlo iz Moskve v tovarno poročilo o bližnji preizkušnji topa, ki ga je skonstruiral Leontijev. Temu topu je Leontijev posvetil dve leti dela, ki ga je začel še pred vojno. Novemu topu so pripisovali velik pomen in morda je konstrukter prav zaradi tega živel v zadnjem času v neprestanem in nadležnem nemiru. Leontjev je bil previden pri izbiranju svojih znancev in zdržen v svojih razgovorih. Tudi je živel bolj osamljeno življenje. V tovarni so delali z njim skrbno izbrani ljudje, ki jih je poznal več let. Pri delu in doma ni bilo nič takega, kar bi utegnilo opravičevati njegov nemir. Takšen je bil videz. In vendar, nekaj mu ni bilo prav.

Pred dvema dnevoma, zvečer, je Leontjev odpotoval v Moskvo, kamor so ga nujno poklicali, da bi prisostvoval prvi preizkušnji svojega topa. S seboj je vzel samo najnujnejše račune in dva črteža. Za človeka, ki ni poznal stvari in ni imel ostalih podatkov, so bili ti dokumenti brez vrednosti, ker mu niso mogli ničesar razkriti. Ravnatelj tovarne, ki je spremljal Leontjeva, mu je pri slovesu kljub temu šepnil, naj ne pozabi zapreti vrat kupéja z varnostno verižico, a načelnik specialnega oddelka je rekel Leontjevu, naj vzame s seboj mauzerico.

Prva noč je prešla mirno. Leontjev je bil utrujen zaradi mnogih opravkov, ki mu jih je povzročil nagli odhod. Zato je spal kakor v mladosti trdno in sladko. Ravnateljstvo mu je oskrbelo poseben kupé, zato mu ni bilo treba paziti na morebitne sopotnike in biti ves čas na straži, kar bi bilo zelo mučno.

Zjutraj se je Leontjev prebudil in pogledal skozi okno. Vlak je stal na neki postaji. Leontjev se je naglo oblekel in se šel izprehajat na peron. Listnico je vzel s seboj. Ko je že stopil iz voza in se mu je zahotelo kaditi, se je spomnil, da je pozabil tobačnico v kupéju. Leontjev se je vrnil v vagon, odprl vrata, ki so vodila na hodnik, in tedaj je bolj občutil kakor videl neko senco, ki je hušknila iz njegovega kupéja v nasprotni konec vagona. Leontjev je stekel v svoj kupé. Ni bilo dvoma, da je nekdo pravkar na stežaj odprl vrata kupeja, ker so se še nemirno premikala na svojih tečajih. V kupeju je bilo vse na svojem mestu in pozabljena tobačnica se je mirno lesketala na plišasti blazini divana. Tudi kovčeg je bil na svojem mestu. Leontjev je skočil k oknu, toda razen sprehajajočih se potnikov ni videl nikogar. Nato je stekel k izhodu vagona, kjer se je umaknila senca, toda ta vrata so bila zaprta. Leontjev je poklical sprevodnika in mu povedal, da je neka neznana oseba pravkar stekla iz njegovega kupéja.

Sprevodnik je pazljivo poslušal Leontjeva, nato ga je ostro pogledal kakor človeka, ki je bržčas preveč pogledal v kozarec.

— Prav gotovo je bil to samo privid, tovariš potnik, — je rekel naposled, ko se je prepričal, da je Leontjev popolnoma trezen. — Morda se vam je tako zdelo od spanja ... Vrata k izhodu so ves čas zaprta, a na hodniku ni bilo žive duše. Sicer pa se pri nas ni bati, da bi vam kdo kaj odnesel. Ponoči pa vrši službo moj namestnik. Glede tega je pri nas zelo strogo. Pred vojno smo vozili mnogo inozemcev, pa niso nikogar okradli, častna beseda. Do svojih potnikov pa imamo še poseben obzir. Ali naj posteljo pospravim? Morda pa boste še spali?

Po tem dogodku je bil Leontjev v neprestanih skrbeh. Dan se je vlekel mučno in dolgo. Proti večeru je Leontjev stopil na hodnik in videl tam sopotnice iz sosednega kupeja. Bili sta to dve dami, ki sta se odpeljali z njim iz Čeljabinska. Prva med njima je bila že stara ženska finih obraznih potez. Nekoč je morala biti lepa. Druga je bila mlada in zelo bleda. Pogosto je prihajala na hodnik kadit. Dami sta se bržčas seznanili na potovanju. Leontjev je slišal, da sta se v razgovoru pogovarjale o sebi.

Stara dama je bila iz Leningrada. Bila je v skrbeh zaradi moža, ki je ostal tam in od katerega ni imela že davno nikakih vesti. Druga potnica jo je tolažila.

— Prav zares ni treba, da se tako razburjate, — je govorila z mehkim glasom stari Leningrajčanki. —Saj veste, kako je zdaj s pošto. In potem, zakaj bi človek mislil na najslabše? Sami pravite, da ima vaš mož mnogo prijateljev. Ako bi se mu bilo kaj pripetilo, ali vam ne bi sporočili? In končno bi vas takoj obvestili z mesta, kjer dela. Čuvajte svoje zdravje, vendar ne gre, da neprestano jočete. Tem bolj, ker ni za to zdaj še nobenega vzroka ...

— Čutim, s srcem čutim, draga, — je odgovarjala Leningrajčanka. Moje slutnje me niso nikoli varale. Da, bojim se, da ne bom več videla Sergeja Platoniviča ... Kako sem ga pregovarjala, da bi šel od tam. Star je in tudi zdrav ni ... Za nič na svetu ni hotel ... »Jaz, — je govoril, — ne bom zapustil rodnega mesta, Mara. Štirideset let sem prebil v Tehnološkem zavodu in nikamor ne pojdem odtod ...«

Ko je Leontjev slišal ime Sergija Platoniviča v zvezi s Tehnološkim zavodom, je prisluhnil. Sam je pred časom dovršil učenje na tem zavodu in je dobro poznal Sergeja Platoniviča Zubova, ki je bil profesor katedre za upornost snovi.

Leontjev je stopil na hodnik in se obrnil k pogovarjajočima se damama.

— Oprostite, — je rekel, — slišal sem vajin pogovor. Ali niste govorili o Sergeju Platoniviču Zubovu? Jaz ga dobro poznam.

Starka je začudeno pogledala Leontjeva, nato pa vljudno odgovorila:

— Sergej Platonovič Zubov je moj mož. Odkod pa ga vi poznate?

— Kaj bi ga ne poznal, — je odgovoril vzradoščen Leontjev, — saj sem se učil v Tehnološkem zavodu! Sergej Platonovič je moj učitelj in, lahko trdim, tudi moj starejši prijatelj. Bil sem nekaj časa tudi njegov aspirant. Moje ime je Leontjev.

— Leontjev? — je vzkliknila živahno ženska. — Kolja Leontjev? Golobček, dobro ste mi znani po pripovedovanju Sergeja Platoniviča. Bili ste vendar njegov priljubljeni učenec! Pogosto vas je omenjal...

Razpletel se je živahen pogovor. Leontjev in Marija Sergejevna — tako so starko klicali — sta obujala spomine na davno minula leta, našla mnogo skupnih znancev, nato pa sta se začela meniti o Leningradu. Po običaju starih Leningrajčanov sta se

Leontjev, ki nastopa v našem novem romanu

hipoma sprijateljila. Obema se je stožilo po ljubljenem mestu, Marija Sergejevna pa se ni mogla vzdržati in je zajokala.

Leontjev je že davno zapustil Leningrad in več let ni ničesar slišal o profesorju Zubovu. Marija Sergejevna je povedala, da je prejela zadnje pismo od profesorja pred tremi meseci, od takrat na da nima nobenih vesti več o njem. Leontjev si je prizadeval, potolažiti starko, toda ona je vztrajno zatrjevala, da ima slabe slutnje.

Marija Sergejevna je seznanila Leontjeva s svojo sopotnico, Natalijo Mihajlovno, ki je bila žena nekega moskovskega zdravnika. Natalija Mihajlovna se je obzirno odstranila, ko sta stara Leningrajčana se je obzirno odstranila, nato pa je vsa trojica stopila v obujala spomine, kjer so pripravili skromno večerjo. Leontjev je imel steklenico vina in čas je mineval prav prijetno.

Marija Sergejevna je nenadoma oživela. Pri razgovoru je bila zelo živahna in pokazala se je prav bistrega duha. Leontjevu je bila zelo všeč. Tudi Natalja Mihajlovna je bila prikupna. Bila je plaha, tiha in prijetna ženska.

Bila je že ena po polnoči, ko je Leontjev voščil damama lahko noč in odšel v svoj kupe. In čudno, komaj je bil sam, se ga je zopet polotil isti težki nemirni občutek. Zaprl je vrata, se slekel, prižgal cigareto in se skušal vnovič zamisliti v spomine na davna dijaška leta, toda tlačil ga je neprestano neki občutek nemira, ki je prehajal celo v strah.

Vrnjeni obisk

... niso prešli zaman. V Berlinu so strahoma prejemali poročila o uničenju opornih točk. Agentura, ki je bila s takim trudom vzpostavljena v rajonih ob fronti, je bila likvidirana po zaslugi sovjetske obveščevalne službe. Samo »nečak Miša«, ki je bil ostal v Zarečensku, je nekam izginil. Amosov ni pozabil na »nečaka«. Sumil je, da je kakor prej nekje v Moskvi ali v njeni okolici. »Nečaka« so iskali.

Nekoč poleti se je Amosov peljal v okolico. V električni železnici Severne železniške proge je bilo kakor vedno mnogo ljudstva. Amosov je stal pri vratih vagona in bral časopis. Zraven njega so stali študentje, dekleta, starejši uslužbenci. Imeli so grablje in lopate in peljali so se na kolektivne vrtove. Mimo so švigale okoliške šume, polja in letovišče hiše. Povsod, pričenši pri železniškem nasipu, je mrgolelo ljudi. Delovna Moskva je složno delala na vrtovih vse proste dneve in ure.

Na neki postaji je šlo iz vagona mnogo potnikov in bilo je več prostora. Amosov je sedel na klop in se vnovič zatopil v časopis. Nenadoma je začutil, da ga nekdo gleda. Amosov je dvignil glavo in zagledal »nečaka Mišo«, ki je stal ne daleč od njega z lopato v roki in oblečen v sivo platneno obleko. Na zunaj se ni prav nič razlikoval od ostalih potnikov-vrtnarjev. Ni bilo dvoma — to je bil njegov podolgovati vzhodnomorski obraz, njegove motne oči. Amosov se je prijazno nasmehnil in mu šel naproti.

— Miša! — je vzkliknil Amosov. — Koliko let, koliko zim!

— Striček! je zavpil prav tako vzradoščen Miša.

Objela sta se vpričo potnikov. Amosov je razmišljal, kaj bi bilo dalje ukreniti. Ni imelo smisla, da bi takoj prijel »nečaka«, zakaj treba je bilo najprej ugotoviti, kje živi, s kom je povezan itd.

Zapletla sta se v pogovor. Na prvi postaji sta Miša in Amosov stopila iz vagona. Miša je povedal, da živi v bližini, v nekem letovišče naselju. Povabil je Amosova k sebi in ga vpraševal, ali je že dolgo v Moskvi. Amosov si je takoj izmislil dolgo zgodbo in namignil, da je bil šele pred kratkim vtihotapljen v Moskvo z neko posebno nalogo.

Prišla sta v leno hišo, kjer ga je Miša seznanil z neko plavolasko in jo predstavil za svojo prijateljico.

— Bodite kakor doma, striček, — je rekel. — Lusja pozna vse naše zadeve.

Prebil je pri »nečaku« ves dan in zvedel, da sta on in njegova sodelavka izgubila zvezo s svojim vodstvom zaradi odkritja ene oporne točke nemške obveščevalne službe. Amosov se je nato poslovil in se odpeljal v Moskvo.

Ponoči pa so »nečaka Mišo« in njegovo damo aretirali v njih letni hiši.

Zjutraj, ko je zvedel, da se je operacija v redu izvršila in da je »nečak« tam, kjer je njegovo pravo mesto, je Amosov šel na ulico. Zarečenska epopeja je bila s tem dokončno zaključena.

Mesto se je kopalo v hladni, čisti svežini poletnega jutra. Mimo so drveli in zvonili tramvajski vozovi, leteli avtomobili in trolejbusi, a po pločnikih so resno in zamišljeno korakali ljudje. Vsi so bili zaposleni, vsem se je mudilo, vsi so imeli važna opravila. Prestolnica, dežela, ljudstvo so hiteli zmagi naproti.

Konec

Nepozabni vtisi iz Prage

(Od posebnega poročevalca)

Izmed 49 delegacij, ki so se udeležile kongresa antifašističnih demokratskih žena vsega sveta, sta uživali največji ugled delegaciji SZ in FLR Jugoslavije. Kajti žene teh dežel so dosegle že popolno enakopravnost, medtem ko se morajo borke drugih zemelj še vedno potegovati za svoje pravice.

Jugoslovanska delegatka dr. Olga Milošević je imela na kongresu referat o vzgoji otrok. S svojim strokovnim izvajanjem je vzbudila veliko zanimanje med delegatkami, kar je bilo videti po zelo živahni debati.

Predsednica jugoslovanske delegacije Mitra M. Djilas je predsedovala plenarni seji kongresa, kar kaže na zaupanje in priznanje jugoslovanskim ženam-borkam.

Mnogo zanimanja so vzbudile delegatke izven evropskih narodov, kakor iz Afrike, Severne Koreje, Mongolije, Vietnama, Meksike, Indije in Amerike.

Položaj žena v kolonijah, polkolonijah, posebno pa črnk v ZDA je tako poniževalen, da so delegatke, posebno Američanke in Francozinje v imenu žena svojih narodov soglasno izjavile, da se bodo odločno zavzele, da se položaj teh zatiranih žena dvigne na raven človeškega dostojanstva.

Med najvažnejšimi problemi, ki so se reševali na kongresu, je bilo poročilo delegatk, ki jih je Izvršni odbor oktobra lanskega leta poveril, da prouče položaj v Nemčiji. Delegacija ni mogla popolnoma izvesti poverjene ji naloge, ker je dobila dovoljenje le za vstop v sovjetsko cono Nemčije, dočim so ji okupacijske oblasti zapadnega dela izjavile naslednje:

Francija: dovoljenje boste dobile, toda počakati je treba;

Anglija: zimski čas ni primeren za potovanje, naj nekoliko počakajo;

Amerika: ozemlje bi bilo premajhno, če bi hoteli dati dovoljenje vsem delegacijam.

Delegacija je ugotovila, da se v sovjetski coni Nemčije upostavlja prava demokracija. Med siromašne kmete so razdelili 2 milijona hektarov zemlje.

Na kongres, ki se pripravlja v sovjetskem delu Berlina, se je prijavilo 3000 nemških udeleženk, 300 tudi iz anglo-ameriške cone. Za ta kongres je bila v Pragi določena delegacija mednarodne federacije žena, ki jo bo tvorila ena Rusinja, ena Francozinja in Čehoslovakinja.

Delegatka iz Trsta je zaradi zaprek prispela v Prago, ko je bilo že zasedanje v teku. Skupno s tovarišicama s Koreje in Mongolije je bila z navdušenjem sprejeta. Pozdravili sta jo gospa Coutrier in gospa Cotton ter jo predstavili vsem delegatkam.

Češkoslovaška je izkazala udeleženkam kongresa slovansko gostoljubje v najvišji meri. Češke tovarišice bodo sodelovale v državnem dvoletnem gospodarskem načrtu, čigar uspeh bo nov udarec vsej notranji in zunanji reakciji in s čimer bodo pomagale razvoju svetovne demokracije.

Prezidij konference Mednarodne demokratične federacije žena. Od leve na desno: g. Couturier, g. Canuga iz Indije, zapisnikarica, g. N. Popova, g. Horákova, v ozadju g. Cotton

ŽENSKA PROSLAVA V TRSTU

Gospodinjski nasveti

LIMONOV SIRUP

Potrebujemo pol kg sladkorja, osminko litra vode in sok petih velikih sočnih limon. Vse to zmešamo skupaj in kuhamo pol ure ter večkrat premešamo. Še toplo zlijemo v kozarec za marmelado, dobro pokrijemo s pergamentnim papirjem in hranimo na suhem, zračnem ne svetlem mestu.

Tak limonin sirup lahko uporabljamo kot zdravilo malim otrokom, če so prehlajeni ali slabotni. Takega sirupa jim damo po 2 žlički na dan, eno preden gredo spat. Otroci to zelo radi uživajo, ker ima sirup prijeten okus.

Če pa imamo namen uporabljati sirup kot dodatek k čaju namesto limone, tedaj dodamo vodi nekoliko več limoninega soka. Tak sirup nam pride posebno prav takrat, ko je limone težko dobiti ali pa so drage in malo sočne. Sieherna gospodinja bi vedela povedati, kako neprijetno je, če nima pri roki limone, ako mora neutegoma pripraviti komu čaj. S takim sirupom napravimo tudi dober punč, samo da dodamo v vrelo vodo nekoliko več sirupa.

ŠAH

Keres novi sovjetski prvak

7. marca je bilo na šahovskem turnirju za prvenstvo Sovjetske zveze odigrano poslednje kolo. Zmagovalec XV. šampionata ZSSR je velemojster Pavel Keres, ki je dosegel 14 točk od 19 možnih. Na drugem mestu je Boleslavski s 13 točkami, na tretjem Bondarevski 12 (!). Slede Smislov in Bronstein 12; Toluš, Flohr in Lilienta 10½, Judovič, Ufimcev 8, Goldonov in Aronin 7 itd.

—o—

Prvič po šestih zaporednih zmagah Botvinika na turnirjih za sovjetsko šahovsko prvenstvo je prešel ponosni naslov sovjetskega šahovskega prvaka na nekoga drugega, na Keresa. Res je, da se Botvinik turnirja ni udeležil in da bo zato svet še vedno gledal nanj kot na neoficielnega sovjetskega prvaka, kar tudi brez dvoma zasluži; res je pa tudi, da je bila zmaga Keresa tako prepričevalna, da ni poslej nobenega dvoma več, da sodi med številnimi ostalimi sovjetskimi velemojstri in mojstri on na prvo mesto.

Kdo je Keres? Kaj je Keres, kakšne uspehe ima že za seboj, to bodo nekaj časa redna vprašanja med šahisti. Tistim, ki redno spremljajo šahovska poročila, njegovo ime ne bo neznano. Že nekaj let pred to svetovno vojno, se je nenadoma pojavil kot svetla zvezda na šahovskem obzorju. Za časa vojne je šahovsko življenje utihnilo, zato tudi ni bilo slišati o njem. Po vojni, izgleda, se bo njegov vzpon nadaljeval.

Keres je po rodu Estonec. Sedaj je star 32 let. Po poklicu je profesor matematike. Svet je postal pozoren nanj prvič l. 1936., ko je odlično zastopal moštvo Estonije na moštvenem svetovnem turnirju v Varšavi. Svoj največji dosedanji uspeh je dosegel z zmago na AVRO turnirju v Holandiji l. 1938., kjer je delil z Amerikancem Fineom prvo mesto pred Botvinikom, Capablanco in Aljehinom. Poslednja sta oba že nosila naslov svetovnega prvaka, pri življenju so le prvi trije. Vsi so v letih polne sposobnosti, vsi med 30 in 40 leti, vsi dobro oboroženi s poznanjem teorije, z bogato turnirsko prakso. Kdo od njih bo nasledil Aljehinu, komu bo uspelo priboriti si svetovno prvenstvo? Težko je reči. Po sigurni zmagi Keresa na letošnjem prvenstvu SZ prihaja razen Botvinika tudi on prav resno v poštev. Upajmo, da bomo ob koncu letošnjega leta že vedeli za odločitev! Holandska se je namreč obvezala, da bo letos priredila turnir šestorice najboljših šahistov sveta.

Če bo tam igral Keres tako kot v partiji, ki jo bomo objavili in ki jo je igral lansko leto v Moskvi v dvoboju SSSR z USA, bosta z Botvinikom edina konkurenta za prvenstvo.

UMETNI SPLAV - družabno zlo

Prekinitev nosečnosti imenujemo splav. Vzroki splava ležijo vselej ali v organični konstituciji žene, v bolezni ali pa so nasilno povzročeni. Naraven ali nasilen splav predstavlja resno nevarnost za ženo, a veliko škodo za družbo in državo, v kolikor utrpi na porodih, ki so tako važni za demografsko politiko sleherne države.

Te trditve veljajo toliko bolj za splave, ki jih žene iz različnih vzrokov samovoljno in umetno povzročajo. Umetni splav je bil vselej v vseh časih prepovedan. Hipokrat, zdravnik iz časa grške zgodovine pred več kot dva tisoč leti, je rotil zdravnike, naj se branijo izzvati umetni splav. Stari Židje so vpeljali za umetni splav celo smrtno kazen. Kljub vsemu se je število umetnih splavov večalo in doseglo pred vojno v velikih mestih porazno številko, 60% vseh porodov. Niso brez vzroka imenovali umetni splav belo kugo.

Medtem ko prestane žena naravni splav navadno brez težjih posledic, so posledice nasilnega, protinaravnega, umetnega splava navadno zelo resne. Umetni splav je združen vselej z močno krvavitvijo in z nevarno infekcijo, ki se pri umetnem splavu vnaša v notranje spolne organe. Splave delimo na zgodnje in pozne. Prvi so, tisti, ki se izvršijo do tretjega meseca nosečnosti, pozni pa oni v poznejših mesecih. Imamo pa popolne in nepopolne splave glede na to, ali pride do splavitve ploda in posteljice ali pa samo ploda brez posteljice ali pa brez dela posteljice.

Pri nepopolnih splavih in to so navadno umetno izzvani splavi, nastopi po splavitvi ploda močna krvavitev, ki ima lahko za posledico celo smrt žene. Pri tem obstoja nevarnost splošne infekcije ali pa infekcije spolnih organov, kar povzroča navadno zelo dolgotrajna obolenja in trajne telesne okvare.

Lahko bi kdo vprašal, zakaj so ravno umetni splavi tako nevarni? Odgovor je lahek. Ker jih opravljajo navadno nestrokovnjaki. Načinov in sredstev je veliko. A na žalost je tudi pri umetnem splavu kot pri marsičem drugem vselej neuka in revna žena najbolj udarjena. Bogate žene odpravljajo plod v sanatorijih, medtem ko se revne žene obračajo po pomoč k babicam ali navadnim ženam, ki uporabljajo za to najrazličnejše orodje in v takih okoliščinah, da izpostavljajo žene vselej resni življenjski nevarnosti.

Usodno za neuko in revno ženo je tudi to, da prikriva svoje početje in si ne upa poiskati zdravniške pomoči tudi tedaj, kadar vidi, da je zaradi nestrokovnega posega utrpela resno bolezen ali okuženje. Umevno je, da je to za ženo življenjsko nevarno. Šele, ko je navadno prepozno, pripeljejo tako ženo v bolnico, kjer ji dostikrat pri najboljšem prizadevanju zdravniki ne utegnejo rešiti življenja.

Glavne posledice umetnega splava torej so: krvavitev, okvare in kot posledica obeh okuženje. Vsaka posledica posebej je lahko življenjsko nevarna za ženo, a v večini slučajev se javlja kot dolgotrajno obolenje, nesposobnost za delo, čestokrat kot trajna neplodnost zaradi prestanih vnetij, oslabelosti, od katerih se žene mnogokrat nikoli več ne opomorejo.

Ena najbolj nevarnih komplikacij umetnega splava je zastrupljenje krvi ali sepsa, skoro vselej pa končajo smrtno nestrokovni posegi, ki zgrešijo maternico in zaradi katerih pride do prebodenja maternične stene z izhodom v trebušno votlino.

Motnje v čišči ali mesečnem perilu, bolečine ob mesečnem perilu, nepravilnosti pri poznejših porodih, napačna ustavitev posteljice pri poznejših porodih in trajna neplodovitost: vse to znajo biti posledice enkratnega umetno izzvanega splava.

Če se ozremo še na socialni moment umetnega splava, lahko ugotovimo, da tiči vzrok vselej pri bogatejših v udobnosti in v pomanjkanju materinskega čuta, pri revnejših slojih pa v strahu pred materialnimi posledicami povečanja družine. Oboje je vredno obsodbe. Da se temu odpomore, je dolžnost družbe, da omogoči preživljanje otrok.

Vsak nasilni splav je škodljiv za življenje in za zdravje žene in torej družbe in zato nima nobena žena v urejenih družabnih razmerah pravice nasilno odstranjevati plodu iz svojega telesa.

Dr. K.

MODA

Športna obleka iz rdečega volnenega blaga. Opleček je okrašen z navideznimi žepi, se podaljšuje na rokavih. „Šal" ovratnik se zapenja s temi gumbi. Životek sega preko bokov.

Gospodinjski nasveti

Paradižnikova mezga nadomešča maščobo

Paradižnikova mezga je izborno dopolnilo maščobi. Če hočemo napraviti okusno pečenko, pa nimamo zato dovolj masti, tedaj opečemo meso najprej na malo razbeljeni maščobi, potem pa dodamo razredčeno paradižnikovo mezgo in dušimo pokrito, dokler pečenka ni mehka. Meso se prepoji s paradižnikom in postane mehko in sočno. Pri takem postopku se tudi lahko izognemo drugih začimb, ki jih prav sedaj pozimi nimamo toliko na razpolago. Če razredčimo mezgo z vinom, dobi še posebno dober okus.

Namesto paradižnikove mezge lahko uporabljamo tudi konzerviran paradižnikov sok. Za otroke, pa tudi za odrasle pripravimo okusno večerjo, če kuhamo s paradižnikom razne kašice: kašo, zdrob, riž itd. Na malo maščobi najprej nekoliko opražimo vso količino kaše, nato pa zalijemo z vodo. Proti koncu dodamo precej paradižnikovega soka. Ne morete si predstavljati, kako okusna je taka kaša.

ČAROBNI NAKIT

Sonja Sever
Ilustrira Milko Bambič

Ljudje so z grozo gledali v bodočnost: »Kakšne čase bomo doživljali, ko nam bo zavladala ta okrutna, brezsrčna razvajenka!« Mnogi so stiskali pesti od gneva.

Ko se je princesa Sobeida vračala s te divje vožnje, je bila razigrana kot še nikoli. Smejala se je in hvalila kočijaža, ker ji je pripravil tako imenitno zabavo.

Doma je veselo pripovedovala očetu o divji vožnji po mestu. Mogočni šah pa jo je le dobrohotno gledal in se ji smejal, namesto da bi jo pokaral in poučil.

Pritožila se je čez svoje družice, češ da jo vsak dan bolj dolgočasijo. Vrtnarja je obdolžila, da je pregnal vse ptičke iz vrta ter jo tako prikrajšal za zabavo.

Ker so premalo skrbele za svojo gospodarico, so bile uboge deklice kaznovane. Tudi starega vrtnarja so bičali. Sobeida pa je ostala trda. Nihče se ji ni smilil.

Bolj kot je princesa rasla, bolj je bila neugnana. Nalovila je v vrtu mnogo kresnic, jih zaprla v prozoren lestenec in jih opazovala s svojih mehkih blazin.

Trst, 13. sušca 1947 Priloga Ljud. tednika 4

Povest partizanske zvestobe

Po Tonetu Seliškarju
Ilustrira Albert Sirk

Žalostno je klenkal navček, ko so pokopavali Maričko. Na grobu je dejala mati Pavleku: »Obljubi, da jo boš maščeval!« »Obljubljam!« je dejal Pavlek odločno.

Kmalu potem se je svet čisto zasukal. Možje, ki so odrinili na vojno, so se zdaj vračali na svoje domove. Mnogi so odmetali orožje, množice pa so bile zbegane.

Ko je Pavlek čepel na veliko soboto na robu gozda, je opazil gručo vojakov, ki so v izkopano jamo položili strojnico, jamo spet zakopali ter skrbno pokrili z rušo.

Pavlek je prisluhnil besedam: »Pogum [illegible]ši! Uprli se bomo sami in dvignili orožje, kajti ta zemlja je naša! Pognali bomo požrešnega tujca iz naše domovine.«

MATIJA VALJAVEC

O dečku, ki je pojedel vse, kar je našel

Bil je pri neki gospodinji deček, ki je pojedel vse, kar je našel. Iskal je po shrambi tako dolgo, dokler je kaj našel, potem je pa pojedel.

Gospodinja pa je imela v loncu mezgo, pa se je bala, da je ne bi pojedel, da ne bi imela kaj za kolače, pa mu je rekla: »Moj dragi dečko, ti si mi vse pojedel, samo tega nisi, kakor da bi bil vedel, da je to strup. Glej, ko bi bil tega strupa samo malo pojedel, bi bil takoj umrl. Zato nikar tega ne jej, kajti bojim se, da mi ne bi umrl.«

»Dobro,« je rekel deček.

Prihodnjo nedeljo je šla gospodinja k maši pa je rekla dečku: »Pripravi govejo juho in speci mi tega

prašička, da bomo obedovali, in ko pridem, mora biti vse dobro pripravljeno.«

Deček je rekel: »Dobro, bom pripravil.«

Ko je odšla, je deček najprej pripravil juho in skuhal meso, potem pa je dal prašička speči na raženj. Ko je bila lepa kožica že, je mislil:

»Se že še druga naneče,« pa jo je pojedel.

Potem je dolgo vrtel, a kožica se ni napekla. Ko to vidi, si misli: »Ko pride gospodinja domov, me bo na-

bila« — pa je začel misliti, kako bi mogel napraviti, da ne bi bil tepen.

Tedaj si zmisli, da ima gospodinja v shrambi strup. Pa je šel in je vse pojedel. Nato je sedel v kot in čakal smrti.

Gospodinja pride domov in vpraša: »Kaj si napravil s prašičkom?« in ga je hotela biti.

On jo prosi, naj mu da mir, da bo itak umrl, ker je ves strup pojedel. Pa ni imela ne prašička ne mezge.

---

15. marca preteče 50 let, odkar je v Zagrebu umrl Matija Valjavec. Mladini je napisal prekrasne živalske pravljice, med katerimi je najlepša »Pastir«. Zbiral je tudi narodne pesmi in pripovedke in nam jih tako ohranil. Tudi povest »O dečku, ki je pojedel vse, kar je našel« je zapisal Valjavec, kot jo je slišal med ljudstvom.

Žalosten dogodek iz naše borbe

Piše Marija Durja iz Postojne

29. decembra 1943. so ujeli Nemci mojega osemnajstletnega brata Slavka — partizana. Pripeljali so ga v Dolenjo vas pri Senožečah in ga zasliševali kar pred gostilno. Čeprav so mu grozili, da ga ubijejo, ni hotel izdati svojih tovarišev. Nenadoma je zagrabil za revolver, ki so mu ga med zasliševanjem vzeli in položili na mizo ter pomiril na komandanta. Komandant se je skril za ženo, ki je stala poleg, a Slavko je skočil čez kraški zid, ki se je za njim podrl. Tako se Slavko ni mogel rešiti. Nemške krogle so ga podrle. Dva nemška vojaka sta stekla tja, teptala, ga pljuvala in nsovala: Bandit ničvredni, tu imaš! Zdaj veš, kdo so Nemci!

Žalostna sem, ker sem izgubila brata, a ponosna sem, da je žrtvoval svoje življenje za našo ljubljeno domovino.

LILI NOVY

Vi ste majhni

Vi ste majhni, leto je veliko,
v nedogled vam teče pestra pot.
Slika se odgrinja vam za sliko,
letni čas jih vam vrsti povsod.

Cvetje leta vam v lasé z vejevja,
sonce vas poljublja na srce,
sadje meče prav pred vas se z drevja,
sneg vam čara pravljice v goré.

Kjer se le krajina v dalji guba,
čaka vas še neokušen dar.
Komaj vam mrači stezó izguba,
že ji sije nove sreče žar.

Majhni ste na tem velikem svetu,
vendar vaš, le vaš je ves ta svet.
V prt svilen ste vtkani, cvet ob cvetu,
prt pa je čez vso zemljó razpet.

Majhni zrete v te velike čase,
vendar vaš je ves bodoči čas.
V njem zibáli boste zlate klase,
ko bo delal črno prst iz nas

Jože Pahor:

LUC

(Nadaljevanje)

34

Tale stvar z vohunom je težka in nujna. Rešiti jo je treba, toda kako?

Luc misli in res se mu posveti. Imenitno bo! Čez ograjo ne smejo uhajati, vsi ukazi kolonije »Jadran I« govorijo tako. Pomagali si bomo!

»Čuj, Danilo!« pravi ujetniku. »Si pismen?«

Ujetnik gleda debelo.

»Če znaš pisati, te vprašam.«

Danilo zna.

»Dobro. Napravi si ponarejeno prehodnico! To bo ilegala. Kdor hoče na cesto, naj gre v ilegalo. Si razumel?«

Ujetnik je srečen in zdirja v dom. Ne mine dolgo in že je tu nekdo s prehodnico. Luc, Štefan in Martin jo natančno pregledajo.

»Orkafiks, taka je ko prava«, prizna Debelinko navdušen.

»Smeš.«

In prvi ilegalec odide iz parka skozi glavna vrata. Kmalu je še več ilegalcev z novimi prehodnicami pred stražo. Pregled, dovoljenja so v redu, ilegala je popolna.

Debelinko je navdušen. Tovarišica vodnica jim ne bo mogla ničesar očitati; vse spuščajo iz parka z dovoljenjem. Prehodnice so v redu, ilegala pa ostane tajna.

35

Promet z ilegalo je že takšen, da ga ne more straža proti zmagovati. Postaviti mora ilegalce v vrsto. Odkod se prav za prav jemljejo? Saj res, to so tisti, ki čakajo zdravniškega pregleda. Zdravnica je odhitela k neki bolni ženi, zato se je pregled zakasnil.

Kaj pa Danilo? se spomni Luc. Toliko dela je revež imel, da ni mogel misliti nase! Pač, tamle drvi!

»Stoj!« ga ustavi ris. »Prehodnico!«

Danilo jo pokaže, a je sumljiva. Ni taka kot so vse druge.

»K poveljniku!«

In gresta k Lucu.

»Saj se takoj vidi«, razsodi poveljnik; »prehodnica je ponarejena, sleparja v zapor!«

»Orkafiks!« pravi ris, ko žene grešnika v zapor. »Ne boš ušel!«

Spravi ga v kot za ograjo, ki loči park od dvorišča, in pojasni, da mora čakati preiskave. Odide, kamor mu ukazuje služba. Z ilegalo je še vedno dosti dela.

»Ujetnik bo zbežal«, naznani nekdo, ki se je pomenil z zaprtim; »predolgo čaka preiskave«.

»Pa naj uide!« pravi Martin, ki natančno prebira prehodnice.

Ujetnik še nekoliko počaka, da gre vrsta ilegalcev na cesto, potem spet naznani beg. Zdaj pa je Debelinko pripravljen, uvre jo k zaporu, kolikor ga nesejo noge. Ko je že blizu, smukne ujetnik iz ječe in hajdi v park! Ris za njim, divji lov gre vsevprek! Ubežnik se prebije skozi živo mejo, Debelinko obtiči v njej Ko se reši, je ujetnik že na visoki smreki. Ris hoče za njim, toda joj, s plezanjem je križ. Dvakrat, trikrat se požene na deblo, a ga deblo odbije — ujetniku se je beg posrečil

»Orkafiks!« pravi ris srdit, vzame samokres in odda pet strelov. pumf, pumf, pumf v smrekove veje.

Rešitev naloge z vžigalicami

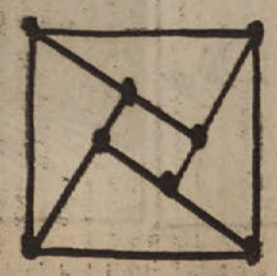

Na Krasu

Danes smo po dolgem času
spet vozili se po Krasu.
Šli najprej smo k znancem v Šalež:
tam prebiva sveti Aleš;
pôtle bili smo v Zgoniki.
tam domá so vsi svetniki;
in nazadnje v Šempolaju
vožnja je bilà pri kraju.
Če pa misliš, da ni res,
ti povemo prav potiho,
tiho, da ne čuje Miho:
bogve kje, a prav zares
je Koludrovica vmes.

Igo Gruden

☆

Dragi bralci Mladega sveta

Zelo smo bili veseli številnih pisem, ki ste nam jih poslali. Dokaz so nam, da radi segate po našem skromnem časopisu.

Ker pa je naš prostor tako odmerjen, ne moremo objaviti vseh dopisov, čeprav bi jih radi. Vi pa nam kljub temu pišite pogosto, povejte nam, kakšne povesti in pesmi si želite in mi vam bomo skušali ustreči.

Naj vas novi „Mladi svet" razvedri, naj vas pa tudi veže v eno močno družino.

☆

Križanka št. 3
Naša šola

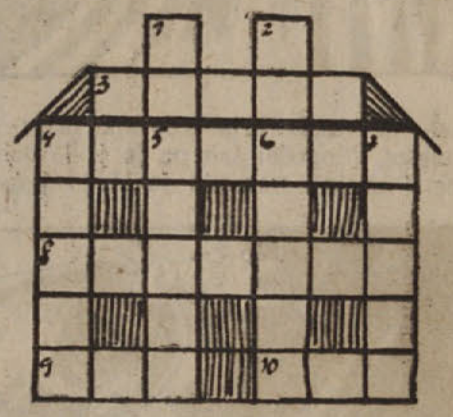

Vodoravno: 3. polotok v Jadranskem morju, 4. domača žival, 8. prebivalec Trsta, 9. za kar primemo, 10. zaimek.

Navpično: 1. del kolesa, 2. kvadratna mera, 4. moško ime, 5. industrijsko mesto na Primorskem, 6. kadar nisi sit, 7. gora na Primorskem.

☆

Križanko Jadrnico so prav rešili: Volarič Milenka, Kobarid; Durja Marija, Postojna; Dolenc Vojko, Opčine pri Trstu.

MOŠTVO PARTIZANA V BARKOVLJAH

SIMPATIČNI MOJSTRI ŽOGE ČAJKOVSKI, RUPNIK IN POPESCU V DRUŽBI S SVETOIVANSKIMI DEKLETI

VRATAR PONZIANE FURLAN JE NEŠTETOKRAT REŠEVAL TEŽKE SITUACIJE

Dvoboj tehnike in volje

Partizan - Ponziana 2-1

V nedeljo je sonce pozdravilo beograjske goste. Že v zgodnjih popoldanskih urah so se pričele na stadionu zgrinjati množice tržaških športnikov. Ob pričetku tekme jih je bilo okoli 10.000, ki so s ploskanjem pozdravili obe enajstorici, ki sta druga za drugo pritekli na igrišče.

Že po prvih udarcih je prevzel iniciativo Partizan, ki je s svojo lepo in tehnično igro navdušil publiko. Njegovi igralci so pravi nogometni kolosi. Poznane so jim vse nogometne tajnosti. Njih kondicija in tehnika je na višku. Žogo obvladajo z neko čudovito lahkoto, tako da se zdi, da jim je žoga priraščena na nogah. Najboljšega igralca pa ima Partizan v Čajkovskem, ki je „spiritus movens" vseh akcij. Njemu je publika navdušena nad njegovo igro, večkrat ploskala pri njegovih driblingih, v katerih je kakor jegulja preigraval po dva, tri nasprotnike. Odlično igro so pokazali tudi Mihajlović, Bobek in Glazer. Nedeljsko zmago so si zaslužili, vendar pa je malo manjkalo, da niso Tržačani 10' pred koncem izenačili.

V borbi proti temu nogometnemu kolosu so se Tržačani nad vse častno odrezali. Odkrito moramo priznati, da so več kot enkrat spravili Partizana v zadrego. Odlikovali so se po borbenosti in srčnosti. Startali in borili so se za vsako žogo. Niti trenutek niso dali oddiha nasprotniku. Zdelo se je, da so kakor ose. Isi brez izjeme so pokazali celega moža. Najboljši od vseh pa je bil vratar, ki je imel obilo posla, ki ga je opravil s tako gotovostjo in eleganco, da bi mu zavidal vsak, še tako dober vratar. Za svoje akrobatske in drzne posege je žel občudovanje in ploskanje vse publike. V teh vrsticah moramo še omeniti, da je enajstorica Lj. Ponziane po dvomesečnem premoru, ki ga je izrabila v treningu, postala nogometna skupnost, ki igra hiter in koristen nogomet, s katerim bo še marsikateremu nasprotniku zagodla kakšno bridko.

Po začetnem žvižgu je prevzel vajeti igre v roke Partizan ter jih obdržal do konca polčasa. Že v drugi minuti je Bobek ušel srednjemu krilcu, Furlan pa mu je s padcem pod noge snel žogo. Dve minuti za tem je zopet Bobek s kakih 20 metrov poslal strahovito bombo, ki je le za las zgrešila svoj cilj. Partizanov pritisk na tržaška vrata je bil vedno močnejši. Duhovni oče vseh akcij je bil Čajkovski, ki se je tudi v 11' nenadoma prebil proti svetišču Lj. Ponziane in s kakih 20 metrov žogo neubranljivo poslal med drogove. Furlan ni imel časa niti obrniti glave, tako močan je bil strel. Že v 12' je Simonovski dosegel drugi gol za svoje barve, ko je s 6 metrov usmeril idealno podano Bobekovo žogo mimo nemočnega Furlana v desni kot tržaških vrat. Lj. Ponziane so polagoma urejevali svoje vrste ter v 18' izvedli prvi nevarni napad, ki ga je pa upropastil Tommasini, ki je poslal žogo s petih metrov visoko nad drogove. Nato je sledila ena najlepših akcij Beograjčanov. Čajkovski je predriblal dva nasprotnika ter podal polvisoko žogo Mihajloviču, ki jo je brez obotavljanja z obratom v voleju usmeril proti vratom. Furlan jo je s poslednjimi napori z akrobatskim skokom v padcu ubranil. V 32' se je ponovila ista akcija, ki jo je pričel Janovski in končal zopet z volejem Mihajlović. Tudi to pot je bil Furlan na mestu. Dve minuti za tem se je Maluta odtrgal Djurdjeviču ter se znašel sam pred Glazerjem. V zadnjem trenutku pa je bil omahljiv ter je zgrešil strel v prazna vrata. Po tem napadu Tržačanov so bili zopet Partizanovci v napadu. Sledil je še kot proti Lj. Ponziane in prvi polčas se je končal.

V drugem polčasu je tempo igre s Partizanove strani pojenjal. Niso pa bili enakih misli Tržačani, ki so od minute do minute bolj in bolj osvajali teren ter nevarno napadali Partizanova vrata. V 17' je Corbatto I lepo podal Gianniniju, ki je s finto preigral Palfija ter poslal žogo do Malute. Srednji napadalec je potegnil proti desni in nenadoma centriral. Na žogo je startal Stivoli in s 7 metrov neubranljivo usmeril v Partizanovo svetišče. Po stanju 2:1 za Partizana se je pričela ogorčena borba, ki je navdušila vse gledalce. Napad za napadom se je valil iz ene polovice v drugo. Oba vratarja sta morala v tem delu pokazati vse svoje znanje. Furlan se je dvakrat vrgel pod noge Bobeku, ubranil strahovito bombo istega igralca, ko je streljal prosti strel z 20 metrov ter končno še ubranil enajstmetrovko. Na nasprotnem koncu igrišča pa je žel odobravanje za svoje posege Glazer, ki je 10' pred koncem rešil svoje moštvo drugega gola. Maluta je namreč zvito preigral oba branilca ter potegnil proti golu. Za hip se je obotavljal in ta hip je zadostoval, da se mu je Glazer vrgel pod noge in tako rešil situacijo. Tržačani so v 40' dosegli kot, ki je ostal neizrabljen. V 44' je sodnik prisodil enajstmetrovko proti Lj. Ponziane, ki jo je, kot smo že rekli, ubranil Furlan. Kmalu za tem je bil konec.

Partizan: Glazer; Brozović, Popesku; Čajkovski, Djurdjević, Palfi; Rupnik, Janovski, Bobek, Mihajlović, Simonovski.

Lj. Ponziane: Furlan, Corbatto II., Caproni; Corbatto I., Giannini, Tramarin; Kovačič, Karlin, Maluta, Stivoli, Tommasini.

Z mnogimi napakami je sodil Višnjič iz Zagreba.

Sportni drobiž

JUGOSLOVANSKO PRVENSTVO V SMUČARSKIH SKOKIH

V Planici je bilo na 65 m skakalnici smučarsko prvenstvo Jugoslavije, na katerem je zmagal član Partizana Mežik Janko s skoki 59, 61, 64 m. Drugi je bil Pribošek Franc (Enotnost), tretji Kordež Stane (Partizan) itd. Pri mladincih na 25 m skakalnici je zmagal član FD Krima Paškulin Roman s skokoma 30.5 in 20 metrov.

SVETOVNO PRVENSTVO V NAMIZNEM TENISU

Na svetovnem prvenstvu v namiznem tenisu v Parizu je pri ženskah premagala Madžarka Farkas Čehoslovakinjo Pegrisovo v finalu in tako postala svetovna prvakinja. V ženskih parih sta Madžarki Prizcy in Farkas z zmago nad Američankama Clutter in Mones osvojili svetovno prvenstvo. V moških parih pa sta postala svetovna prvaka Čehoslovaka Vanja in Štar, ki sta v finalu premagala angleški par Litz-Caringto.

ZA BISTRE GLAVE

Znamenje

					1	2	3	2	4	5	6			
					7	8	9	1	5	6	10			
			11	12	9	13	6	10	6	5	14			
			13	10	3	9	13	5	15	2	13			
			5	7	16	5	8	5	17	5	8			
			18	5	15	2	7	16	6	5	10			
			6	7	8	9	1	5	6	6	9			
			14	19	5	12	16	20	21	10	11			
			6	18	10	1	19	5	12	13	10			
		3	9	10	6	7	8	9	1	5	6	6		
		9	14	7	2	3	20	1	6	8	12	9		
	8	18	5	3	16	5	15	5	16	6	5	7	16	
	5	15	10	6	18	5	6	9	12	16	21	17	13	
5	16	10	3	9	10	11	11	9	16	18	5	13	11	9
16	18	2	10	6	2	12	12	6	5	12	2	12	6	5

Ključ:

2—17—2—6 21—20—7—9—6—4—10—4 slovenski pesnik;
18—20—3—2—19—8—9—13—10—18—9 slovanska država;
11—9—17—2—4—10—14—4—5 zavetje;
12—5—15—9—3—16—9—1 utežna enota.

Tičnice in ptiči

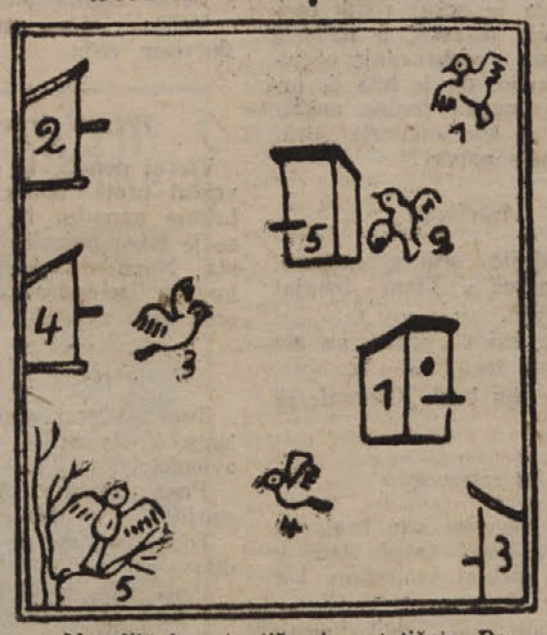

Na sliki je pet ptičev in pet tičnic. Potegni pet črt, ki se ne smejo nikoli sekati od ptičev k tičnicam, in sicer mora vsak ptič „leteti" v tičnico z odgovarjajočo številko.

Hiši

Na polju stojita dve hišici. Treba je pa, da stoji vsaka hišica na tastnem kvadratu. V ta namen moramo razrezati prostore na 4 dele (ne da bi pri tem kaj poškodovali sliki hišic) in iz teh štirih delov moramo stvoriti dva različno velika kvadrata. Kako se to napravi?

Rešitev ugank št. 6

KRIŽANKA. *Vodoravno:* 1. osem, 5. Soča; 9. kor; 10. Oleg; 14. be; 16. ikra; 19. sen; 20. oda; 21. čelo; 22. Ig; 23 glad; 24. ara; 25. Delu čast in oblast; 33. ozir; 34. anekdota; 35. Amor; 36. moka; 37. pena; 39. Aras; 42. duri; 43. opal; 44. Epir; 46. takt; 47. oral; 48. veverica; 52. antipodi; 56. idol; 57. ogal; 59 otok; 60. oboj; 61 Neda; 62. kri; 64. as; 65. avt; 67. Lego; 68. Anam; 69. jad; 70. ve; 71. ako; 72. Aran; 73. Ema; 74. ol; 75. rak. *Navpično:* 1. oko; 3. sod; 3. era; 4. moč; 5. sad; 6. osa; 7. čer; 8. Ana; 11. leča; 12. elan; 13. gosenica; 14. bitka; 15. egida; 16. ignorant; 17. klot; 18. Raba; 25. domovina; 26. Ezop; 27. Lika; 28. Ural; 29. Lado; 30. Amur; 31. Sora; 32. trilijon; 37. pero; 38. epigram; 40. aktovka; 41. stik; 45. Ra; 46. ta; 49. eden; 50. voda; 51. Elam; 53. pola; 54. Ober; 55. doga; 58. Lavo; 59. osel; 62. kje; 63. Ida; 65. Aar; 66. tok.

ZLOŽILNICA: 1. film, 2. resa, 3. Amor, 4. nart, 5. Lodi, 6. Egon, 7. vlak, 8. spor, 9. trup, 10. igla, 11. klin Fran Levstik, Martin Krpan.

DOPOLNJEVALKA: edinost, nedelja, Skedenj, koledar, torpedo, Nikomed.

Šifrirana anekdota. Aleksander Veliki je pozval Diogena, naj izrazi kako željo in on bi mu jo izpolnil. „Umakni se mi s sonca," mu je velel Diogen.

Izid žrebanja

I. Milic Jožef, Povir 3 pri Sežani.

II Nardin Angela, Ljubljana, Rožna dolina VIII. - 4a.

III Silič Marija, Skrilje 6 pri Dobravljah.

Šifrirana anekdota

Nekemu 1 2 3 4 5 6 7 8 — 1 9 — 9 10 3 11 5 2 3. — 12 5 — 13 9 10 5 1 3 — dela „14 15 16", jih je 17 5 14 6 18 3 2. — 11 9 12 5 — 7 5 17 — 1 2 3 4 5 16 za 14 15 10 18 9 1 11."

Reševalcem

Krog ljudi, ki se zanima za uganke in nam pošilja rešitve, se razveseljivo širi. V družini reševalcev imamo kmete, študente, gospodinje, upokojence, pa tudi nek župnik se je vključil med redne reševalce ugank. Nekateri nam skoraj vedno tudi kaj napišejo. Tov. Marinčiča iz Vitovelj u. pr. silno veseli, ko smo objavili, da je bila njegova rešitev popolnoma pravilna. Tudi poslane rešitve so pravilne, a na vrsto pridejo šele v prihodnji številki. Tov. Leban pravi, da zanj uganka ni zabavna, če ni težka. Veseli ga pa tudi, „da se je Ljudski tednik tako spopolnil in povečal, da se kar veseli njegovega prihoda". Pri tem bi vas opozorili še na drugi nagradni razpis za najboljše dopise v prihodnji številki. Tovarišica Marija Silič iz Skrilj pri Dobravljah pravi, da je tudi ona že priletna gospodinja in edina ženska v hiši, pa še dela v raznih organizacijah; po vsem tem mora tudi ona žrtvovati nočne ure za reševanje uganke. — Prejeli smo že precej rešitev uganke št. 7. (Da se bomo razumeli, bomo imenovali uganke v posameznih številkah kar po številki kupona; danes objavljamo uganke št. 9 in rešitve uganke št. 6.)

V zadnji številki, torej pri ugankah št. 8, se nam je pripetila neka neprijetnost. Pri „Satju" je rečeno, da puščice označujejo začetek posameznih besed — a puščic nikjer ni. Pohrustal jih je kaj vemo kateri škrat. Zato se ne mučite s to uganko!

Kupon št. 9

za nagradno tekmovanje

Ljudskega tednika

Iz Grčije

Vprašanje:
„Prosim, ali veste, ljubčka, kdo sedaj na Grškem vlada?“

Odgovor:
„Vemo to: da niti kralj ne, niti ne angleška vlada.“

Pred mednarodno komisijo v Grčiji

se je doslej pojavilo že toliko verodostojnih prič grške vlade, da je končno ostala sama grška vlada še najmanj verodostojna.

Ko so člani komisije vprašali nekega antifašista, kako je kaj v Grčiji, je ta odgovoril: Še vse po starem. Celo poveljniki koncentracijskih taborišč so isti, kot smo jih imeli pod Nemci.

Kot zgovoren dokaz ruskega sodelovanja z grškimi partizani, je grška vlada predložila komisiji neko rusko orožje. Baje je to orožje podaril Grkom zadnji ruski car.

Kritika

Pred kratkim smo brali kritiko o slikarski razstavi „Neodvisnih,“ kjer se je kritik zaletel v razstavljena dela, češ da niso v duhu časa, da so v bidermajerskem slogu itd. Za primero take slike, ki ni v duhu časa, je kritik navedel razstavljeno sliko, ki predstavlja petrolejsko svetilko. Po tem sodeč verjetno kritik letošnje zime ni preživel v Trstu, kajti sicer bi o sliki, ki predstavlja petrolejko, moral poročati, da je naravnost stoodstotno v duhu časa.

Puecher - antifašist?

Puecher: Gospod čerin, tu notri so sami fašisti! Celo kadar glasujejo, dvigajo desno roko v zrak.

Franco

Ko Franco in njegovi
prepoved so dobili,
da Španska trgovati
nič več ne sme z mamili,
se Franco je nasmehnil:
„Teh uspavalnih doz
ne rabim, ker svoj narod
trpinčim — brez narkoz!“

Splošno veselje

Vest, da je nekaj višjih čerinov podalo ostavko, je naletela na splošno odobravanje občinstva. Pravijo, da je bilo to prvič od postanka civilne policije, da ji je kdo zaklical: „Bravo! Le tako naprej!“

Asociacija

A: Zadnjič sem se spomnil, da je nekoč v Trstu izhajal „Il Piccolo“.

B: Ob kakšni priliki pa ste se spomnili tega?

A: Ko sem bral „Giornale di Trieste.“

Za spremembo

A: V časopisu sem bral, da se nahaja neki fašist Rade v Padovi v nekem samostanu kot menih sv Antona.

A: Dragi moj, toliko menihov je bilo fašistov, zakaj bi za spremembo ne bil enkrat tudi en fašist menih?

Na Koroškem

Koroški nacist še zdaj kljukasti križ
tako kot med vojno z vdanostjo liže.
Mišljenja je takega namreč Anglež:
da to za sosede je — protiutež.

Krušna mati

Dušica: Glej, glej, z enakim mlekom ga prehranjuje kot mene.

Pri ZVU

Prišel je k ZVU. „Za službo bi prosil,“ je rekel. „Kaj pa znate,“ so ga vprašali. „Po poklicu sem sicer vrtnar, bil sem pa tudi podoficir, nekaj časa sem prodajal sredstva zoper stenice in na dva prsta znam žvižgati.“ „Lepo, lepo,“ so mu rekli, „kar do gospoda Simonija stopite, pa vas bo nastavil za učitelja na slovenski šoli.“

Ameriški novinarji

se se dobro pripravili za pot v Moskvo. Čeprav je tam v tem času že dokaj zmerno podnebje, so si omislili težke kožuhe in sploh pravo sibirsko opremo. Pripovedujejo, da so imeli namero prirediti lov na belega medveda. A rezultat lova je zaenkrat še precej klavrn. Sestrelili so le nekaj debelih rac in jih brzojavno poslali ameriškim časopisnim agencijam kot posebno poslastico.

Bevin ob prihodu v Moskvo

Bevin: Ugotavljam, da je v Moskvi topleje kot v Londonu.
Višinski: Da, smo slišali, da so pri vas stavke rudarjev na dnevnem redu.

Tržaški kriminal

Včeraj ponoči, ko se je mirno vračal proti domu, je bil zahrbtno napaden N. N. Policija se je takoj pojavila na licu mesta. Napadalec je sicer pobegnil, a napadeni se nahaja v policijskih zaporih.

Sreča v nesreči

Tone: Včeraj sem videl nekoga, ki je prišel pod tovorni avtomobil.

Pepa: Jezesna! Ali ga je do smrti?

Tone: Ne, nič se mu ni zgodilo.

Pepa: No, ta je imel pa srečo! Kdo pa je bil?

Tone: Nek mehanik, ki je avto popravljal.

Vzrok

Tine: V nedeljo so bili v Trstu partizani iz Beograda. Igrali so tekmo.

Tone: A, zato je bil tako lep sončen dan!

Zakaj neki

A: Iz Rima poročajo, da je v Messini policija streljala na množico demonstrantov.

B: Prosim vas, zakaj neki pa naj bi bila policija v Messini izjema?

Usmiljenje

Ko si je Bevin ogledal ruševine v Varšavi je rekel, da se mu Poljaki zelo smilijo, ker so morali toliko pretrpeti. In baje je kmalu za tem poslal nekaj funtov Andersu.

Na tržaških ulicah je tako!

Gledaš, gledaš, pa ne veš,
kdo je Nemec, kdo Anglež.
Slična sta si kakor brata,
le — po kapi se spoznata.